

PAREMPI VAIHTOEHTO

SDP:n muutosehdotukset valtion talousarvioon 2024

SDP:n vaihtoehto tiivistetysti

SDP vaihtoehdossa esitetään uusia menosäästöjä 715 miljoonalla, lisäksi hallituksen säästötoimia hyväksytään noin 250 miljoonan edestä. Yhteensä SDP vaihtoehdossa verotulot kasvavat 830 miljoonaa ja määrärahamuutoksien vaikutukset tasapainoon ovat yhteensä 400 miljoonaa.

SDP ottaisi vuonna 2024 430 miljoonaa vähemmän velkaa kuin hallitus.

SISÄLLYS

REILUMPI SUOMI	5
Vaikea aika vaatii oikeudenmukaista talous- ja finanssipolitiikka	6
Suomi tarvitsee uudistavaa veropolitiikkaa	8
Kohti kaikille parempaa työelämää	16
Harmaan talouden torjuntaan on panostettava	20
HYVINVOINTI JA OSAAMINEN	23
Hyvinvoinnista leikkaaminen tulee kalliiksi	24
Osaaminen ja sivistys ovat Suomen selkäranka	33
Taide ja kulttuuri ansaitsevat rahoituksensa	38
Nuorisotyön arvo on nähtävä	40
KOTEJA JA KASVUA	43
Rakennusalan luottamus on palautettava	44
Vaikuttavaa infrarahankäyttöä ja paluu parlamentaarisesti sovitulle tielle	50
Vahvalla talous- ja elinkeinopolitiikalla yli vaikeiden aikojen	54
Itäisen Suomen elinvoiman tukeminen	58
TURVALLINEN ARKI	61
Sisäisen turvallisuuden resurssit on turvattava yli vaalikausien	62
Vakaa ja vaikuttava Suomi	68
Vahva ja uskottava puolustus	71
PAREMPI HUOMINEN	75
Ilmastonmuutoksen ja luontokadon torjunta vaatii toimia nyt	76
Ruokaturva kysyy kilpailukykyistä ja vastuullista maataloutta	80
Kunnissa ollaan suomalaisten pulssilla	83
SDP:N VAIHTOEHTO VALTION BUDJETIKSI 2024, MUUTOKSET TALOUSARVIOON	85

REILUMPI SUOMI

Vaikea aika vaatii oikeudenmukaista talous- ja finanssipolitiikka	6
Suomi tarvitsee uudistavaa veropolitiikkaa	8
Kohti kaikille parempaa työelämää	16
Harmaan talouden torjuntaan on panostettava	20

Vaikea aika vaatii oikeudenmukaista talous- ja finanssipolitiikka

SDP esittää hallituksen politiikalle oikeudenmukaiseman ja vahvemmin tulevaisuuteen suuntautuvan vaihtoehdon. SDP tasapainottaa taloutta vaihtoehdossaan samassa mittaluokassa kuin hallitus mutta kuitenkin niin, ettei kenellekään aseteta kohtuutonta taakkaa. Samalla SDP pitää kiinni Suomen ilmastotavoitteista ja luontokadon selättämisestä.

SDP:n vaihtoehdossa velkaa otetaan 430 miljoonaa vähemmän kuin hallitus. Se luo liikkumatilaa myös uusiin välttämättömiin menoihin budjettivuoden aikana.

Suomella on edessään hyvä tulevaisuus, jos meillä on malttia ja rohkeutta uudistaa taloutta ja yhteiskuntaa sekä viisautta pitää kaikki mukana. Erityisesti tiukkoina aikoina ja vaikeita päätöksiä tehdessä, on oikeudenmukaisuus tärkeää. Vakavien yhteisten haasteiden taakka on jaettava tasaisesti.

Suomen talouden vaikeuksista on käyty laajaa keskustelua. Pitkään jatkunut matala syntyvyys yhdistettynä viime vuosiin saakka matalalla tasolla olleeseen työperäiseen maahanmuuttoon on johtanut ikärakenteeseen, joka on verrokkimaitamme vaikeampi. Pienemmän työikäisen väestön on kannettava kasvavat ikäsidonnaiset menot. Keskuspankkien toimet inflaation hillitsemiseksi ovat nostaneet korkotasoa nopeasti. Myös kansainvälisistä suhdanteista tulee vastatuulta.

Työvoiman hitaan kasvun ongelmaa pahentaa matala investointiaste ja laskuun kääntynyt koulutustaso, jotka yhdessä ovat johtaneet heikkoon tuottavuuden kasvuun. Suomen talouden keskeisimmät ongelmat ovat työvoiman heikentynyt saatavuus, koulutustason lasku sekä investointien puute. Julkista taloutta on välttämätöntä tasapainottaa, mutta pitää muistaa, että tasapainottaminen ei korjaa talouden vakavimpia pitkän aikavälin haasteita. Huonosti ajoitettu ja kohdennettu sopeutus voi päinvastoin pahentaa ongelmaa sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä.

Ongelma näkyy jo vuoden 2024 ennusteissa. Hidastuva kasvu uhkaa hallituksen sopeutustavoitteita lyhyellä aikavälillä. Samalla kunnianhimoton talouspolitiikka uhkaa heikentää pidemmän aikavälin kasvuedellytyksiä, joiden varassa yhteinen hyvinvointi ja julkisen talouden kestävyys pitkällä tähtäimellä lopulta ovat.

Vastuullisen kasvun kaava

Orpon hallitus sai kriiseistä huolimatta perinnön, jolla lähteä ratkomaan monen hallituskauden aikana kertynyttä julkisen talouden tasapainon epäsuhtaa. Työllisyysaste oli ennätyslukemissa ja parlamentaarisesti oli päästy sopuun TKI-paketista, joka on yksi kasvun keskeisistä mahdollistajista.

Tälle pohjalle olisi ollut hyvä rakentaa. Orpon hallitus ei kuitenkaan ole ollut halukas tai kyvykäs toteuttamaan kestäväälle kasvulle tärkeää kolmipilarista kokonaisuutta. Hallituksen vaihtoehdosta jäivät puuttumaan ne kaksi muuta pilaria: määrätietoiset toimet koulutusasteen laskun pysäyttämiseksi ja laajat toimet työvoiman saatavuuden parantamiseksi. Erityisesti työperäisen maahanmuuton edistämiseen tähtäävät toimet ovat auttamattoman kunnianhimottomia ja riittämättömiä Suomen väestön ikääntyminen huomioiden. Hallituksen suunnitelma työvoimapulan ratkaisemiseksi sosiaaliturvaa leikkaamalla on väestörakenne ja nykyinen työllisyysaste huomioiden epärealistinen.

Osa toimenpiteistä, kuten osasaikaisen työn kannustimien heikentäminen, on erityisesti hidastuvan kasvun oloissa vakava virhe. Hallituksen tarkoitus on ohjata mahdollisimman moni kokopäiväiseen työhön, elämäntilanteesta riippumatta. Kuitenkin tämänkin tavoitteen toteutuminen riippuu ihmisten omien valintojen lisäksi myös siitä, paljonko kokoaikaista työtä on tarjolla, kuten monet taloustieteilijät ovat huomauttaneet.

Hallitus on heikentämässä palkansaajien asemaa työmarkkinalainsäädännön muutoksilla. Näillä heikennyksillä ei valtiovarainministeriön mukaan ole kasvua tai työllisyyttä edistäviä vaikutuksia. Ainoa varma vaikutus on lisääntyvä epävakaus työmarkkinoilla, mikä heikentää kasvua sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä.

Hallitus tekee talousarviossaan ennennäkemättömän kovat leikkaukset palveluihin ja kaikkein pienituloisimpien toimeentuloon. Silti Orpon hallitus ottaa yli 40 miljardia velkaa – siis aivan saman verran kuin edellinen, vaalilupauksista huolimatta ja ilman koronakriisiä.

Hallitus väittää, ettei sen ajamille leikkauksille ole vaihtoehtoa. Kyllä on, tässä on SDP:n vaihtoehto. Oikeudenmukaisempaa politiikkaa. Vähemmän velkaa, vähemmän köyhyyttä, ilmastotavoitteista tai kasvusta tinkimättä.

Suomi tarvitsee uudistavaa veropolitiikkaa

Hallituksen veropolitiikka on osoittautunut kunnianhimmottomaksi ja niukaksi. Pahinta kuitenkin on päätösten suuri ristiriita hallituksen julkilausuttujen tavoitteiden kanssa. Vaikka hallitus sanoo pitävänsä kiinni Suomen ilmastotavoitteista, ei ympäristön kolmoiskriisiä veropolitiikassa huomioida. Päinvastoin, hallitus tekee aktiivisia toimenpiteitä, jotka heikentävät Suomen edellytyksiä täyttää päästövähennysveloitteensa taakanjakosektorilla. Ilman uusia toimenpiteitä Suomi voi ajautua tilanteeseen, jossa joudumme ostamaan kalliilla päästöoikeuksia muilta mailta.

Omituista on myös se, miten julkisen talouden tasapainottamisen ulkopuolille rajataan ylimmät tuloluokat, jotka päinvastoin saavat suorasti ja välillisesti veroetuja. Sopeutuksen maksavat kokonaisuudessaan pienituloisimmat ja keskituloiset.

Seuraavan neljän vuoden aikana Suomen kokonaisveroaste on laskemassa jyrkästi ja vaalikauden lopussa veroaste painuu yhtä matalalle tasolle kuin vuonna 1987. Kokonaisveroasteen laskeva trendi pahentaa kestävyysvajeen ongelmaa, sillä vuodesta 2022 vuoteen 2027 mennessä kokonaisveroasteen arvioidaan laskevan yhteensä n. 2,9 prosenttia, mikä vastaa vuoden 2027 arvioidussa bruttokansantuotteessa noin 9,5 miljardia euroa. Vaikka hallitus ei pyrkisi nostamaan kokonaisveroastetta, tulisi kokonaisveroasteen laskua vähintään pyrkiä hidastamaan ja käyttää sen tuomat lisätulot julkisen talouden

tasapainottamiseen. Ohjaus- ja sopeutuskeinona verotus jää hallituksella vuoden 2024 talousarviossa ja julkisen talouden suunnitelmassa lähes kokonaan hyödyntämättä.

Yritysverotuksessa SDP haluaa siirtää verotukien painopisteen säilyttävistä ja kasvun kannalta tehottomista tuista uudistaviin. Ympäristölle ja ilmastolle haitallisia verotukia karsitaan samalla kun TKI-vähennystä korotetaan.

Lasketaan pieni- ja keskituloisten palkansaajien sekä eläkeläisten tuloverotusta

SDP tarjoaa toisen vaihtoehdon. Karsitaan talouden uudistumista hidastavia verotukia. Tukitaan verotuksen porsaanreikiä ja lasketaan maltillisesti pieni ja keskituloisten palkansaajien ansiotuloverotusta. Kun verotuksen taakka jaetaan tasaisemmin ei keneltäkään tarvitse vaatia kohtuuttomia.

Laskeva veroaste ja parempi tasapaino

SDP:n vaihtoehdossa veroaste laskee vuodesta 2023. Samalla taloutta tasapainotetaan tasapuolisemmin, kuten monet tutkimuslaitokset ja asiantuntijat ovat suositelleet

Puretaan tehottomia tukia, karsitaan hallintoa, ehkäistään työkyvyttömyyttä

Menoja vähentäviä ratkaisuja

Teollisuuden sähköistämisen tuki **-150m**

Teollisuuden sähköistämisen tuki on suurelta osaltaan säilyttävä tuki, joka on sähkömarkkinoiden uudessa tilanteessa kallis ja tarpeeton. Säilyttävistä tuista tulee siirtyä uudistaviin. On tärkeämpää panostaa TKI-kokonaisuuteen.

Toimeentulotuki **-100m**

Toimeentulotuki on kaikkein passivoivin tukimuoto. Hallituksen suuret heikennykset ensisijaisesti etuuksiin kuten asumistukeen ja ansioturvaan pakottavat ihmisiä toimeentulotuelle. SDP:n vaihtoehdossa toimeentulotukimenot eivät lisäänty, kun köyhyyttä lisäävät leikkaukset perutaan. Samalla kannustimet osa-aikatyöhön eivät heikkene.

Hallinnon tehostamisen aikaistaminen ja hankinnat **-150m**

SDP aikaistaisi valtionhallinnon tuottavuusohjelman toimeenpanoa. Tuottavuuden aikaansaamiseksi hyödynnetään erityisesti digitalisaation, julkisen sektorin tilaohjelman ja julkisten hankintojen kokonaisuutta.

Valtion avustukset, kokonaisuudistus **-150m**

Valtion varoista myönnetään avustuksia arviolta 4 miljardia euroa yli 300 valtionavustushaussa. Avustuksia myöntävät ministeriöt, noin 30 keskusvirastoa sekä aluehallinnon viranomaiset. Valtionavustuksia myönnetään esimerkiksi yhdistyksille ja säätiöille, kunnille ja kuntayhtymille, yksityishenkilöille, korkeakouluille ja valtion tutkimuslaitoksille sekä yrityksille.

SDP esittää kokonaisuudistusta, jossa karsitaan päällekkäisyyksiä ja hallinnointia. Tarkistetaan avustustasoja vaikuttavimmat avustukset suojatan. Esitetty tehostus on vajaa 4% kokonaissummasta.

Työkyvyttömyyskulut, kokonaisuudistus -100m

Työkyvyttömyyden kulujen arvioidaan olevan yli 10 mrd. euroa vuodessa. Sairastumisen jälkeistä työhön paluuta ja kuntoutumista on mahdollista vauhdittaa. Sairauspäivärahakauden aikainen tuki sekä veloitteet ja kannustimet työhön palaamiseksi ja sen edistämiseksi jäävät nykyjärjestelmässä helposti kevyiksi. SDP esittää uudistusta, jossa työntajalle asetetaan veloitteita helpottaa työhön paluuta esimerkiksi työtehtäviä tai olosuhteita mukauttamalla. Samalla työntekijän velvollisuutta osallistua työhön paluuta edistäviin toimiin tiukennetaan. Muissa pohjoismaissa ja Hollannissa on saatu vastaavista malleista hyviä kokemuksia. Lisäksi tarkistetaan työkyvyttömyyden kriteereitä ja panostetaan työttömien terveystarkastuksien kautta työkykyyn. Alkuvaiheessa tavoitellaan noin yhden prosentin säästöä työkyvyttömyyden kuluihin.

Ylimääräiset kelakorvaukset yksityislääkärikäynteihin -65m

Monet asiantuntijatahot, kuten Lääkäriliitto ovat arvostelleet tätä hallituksen toimenpidettä. On parempi kohdentaa lisärahoitus hyvinvointialueille.

Yhteensä -715m

Verotuksen ja maksujen muutokset

Tuloverotus

Tuloverotuksen kokonaisuudessa lasketaan maltillisesti pieni- ja keskituloisten palkansaajien ja eläkeläisten verotusta. Solidaarisuusveron alarajan korotus perutaan ja matkakuluvähennys pidetään vuoden 2023 tasolla.

- Ansiotuloverotuksen indeksitarkistus toteutetaan täysimääräisenä. Mitoituksessa työttömyysvakuutusmaksun 0,2 prosenttiyksikön alennusta vastaavaa osuutta ei kanavoidsa valtiolle. **-138m**
- SSolidaarisuusveron 2 prosenttiyksikön korostuksen alaraja lasketaan vuoden 2024 valtion tuloveroasteikon ylimmän portaan alarajalle. **65m**
- Matkakuluvähennys säilytetään vuoden 2023 voimassa olevalla tasolla. Omavastuu säilytetään tasolla 750 euroa vuodessa. Vähennyksen enimmäismäärä pidetään tasolla 8400 vuodessa. **68m**

Muut verot

SDP:n mallissa asuntokauppaa vauhditetaan säilyttämällä ensiasunnon ostajien verovapaus ja tuomalla heille lisäksi määräaikainen korkovähennysoikeus vuonna 2024 tehdyille kaupoille.

- Varainsiirtoverotukseen tehdään seuraavat muutokset hallituksen esitykseen nähden:

- Ensiasunnon ostajan varainsiirtovapaus säilytetään vuoden 2023 voimassa olevan lainsäädännön kaltaisena.
- Hallituksen esityksen mukaisia alennettuja kiinteistöveroprosentteja sovellettaisiin vuodesta 2024 alkaen omaan käyttöön hankittaviin asunto-osakkeisiin ja kiinteistöihin. Rajaus samoilla periaatteilla kuin ensiasunnon ostajien kohdalla.
- Muille varainsiirtoverovelvollisille pidetään voimassa vuoden 2023 veroprosentit.
- Uudistus on kustannusneutraali verrattuna hallituksen malliin
- Ajoneuvoveron perusveron alennuksen peruminen, säilytetään perusteet vuoden 2023 tasolla. **15m**
- Ensiasunnon ostajille, jotka tekevät asuntokaupan vuoden 2024 aikana, määräaikainen 50 prosentin korkovähennysoikeus viideksi vuodeksi. **-11m**

Veropohjaa laajentavat toimet ja listaamattomien yhtiöiden osinkoverotuksen korjaus

Verotuksen painopistettä siirretään maltillisesti pääomatuloihin ja omistamiseen. Liikkumavaraa käytetään sopeuttamiseen ja työn verotuksen laskemiseen.

- Osakesäästötilien talletusraja säilytetään vuoden 2023 tasolla. **3m**

- Sijoitusvakuutuksille ja vakuutuskuorien vero **100m**
- Listaamattomien yhtiöiden osinkojen verotusta uudistetaan **430m**
- Verovapaiden yhteisöjen osingoille maksuhetkellä perittävä lähdevero 5 % kannalla **80m**
- Suitsitaan harmaata taloutta ja kansainvälistä verovälttelyä (mm. korkorajoitus) **100m**
- Säädetään kaivosrojaltilvero 2 % kannalla **58m**
- Poistetaan aikaistetusti energiantensiivisen teollisuuden veronpalautus **24m**

Välilliset verot:

- Oluen veroperusteet säilytetään vuoden 2023 tasolla. **25m**
- Polttoaineiden veroperusteet säilytetään 2023 tasolla. **168m**
- Terveysperusteinen vero **100m**

Valtion tuloihin vaikuttavia vero-, maksu- ja määrärahamuutoksia

- Tuplataan vuodelle 2024 TKI-yhdistelmävähenys **-81 m**
- Poistetaan turpeen alempi verokanta verottoman käytön alarajan ylittävältä osalta **13m**
- Poistetaan aikaistetusti energiantensiivisten yritysten veronpalautus **24m**
- Poistetaan maatalouden energiaveron palautus fossiilisilta polttoaineilta **30m**
- Säädetään maankäytön muutosmaksu **100m**

Kertaluontoiset investoinnit

(korvaa hallituksen investointipaketin mukaiset vuoden 2024 toimet, joita on talousarvion mukaan 331 800 000 euroa)

Tuloutusta valtion asuntorahaston taseesta ei tehdä, vaan toteutetaan rahaston käyttötarkoituksen mukaisia toimenpiteitä asumista ja rakentamista koskevassa osiossa ja alla kuvatulla tavalla.

Energiaremontit, peruskorjaukset ja lähiöohjelma (rakentamisen paketti)

VAR

Erityisryhmien rakentamisen avustusvaltuus	120m
Korjausrakentamiseen määräaikainen tukiväline	140m
Asumisneuvontaa	2m
Lähiöohjelmaa	20m

Tulot

Tuloutus Sitran taseesta	200m
Tuloutus Makeran taseesta	40m

Yhteensä

240m

Menot

Perusväylänpito (Lisäksi 100 miljoonaa korkeampi pysyvä rahoitus)	150m
Liikennehankkeet (toteutetaan vuoden talousarvion mukaiset 2024 toimenpiteet)	17m
Talousarvion mukaisesti toteutettavat hankkeet	36m
<ul style="list-style-type: none">• Julkisen liikennesähkön ja -kaasun lataus- ja tankkausinfrastruktuurin edistämiseen• Asuinrakennusten latausinfra-avustuksiin• Hyvinvointialueiden ohjauksen vahvistamiseen• Kansallisen terveys- ja hyvinvointiohjelman rahoitukseen• Hyvän työn -ohjelman toteuttamiseen• Ikäihmisten toimintakyvyn ja omaishoitajien tukemiseen kohdennetaan Sote-digitalisaatio kokeiluhanke	
Itäisen Suomen kasvupaketti (aluekehityksen määrärahat)	37m

Yhteensä

240m

Kohti kaikille parempaa työelämää

Työmarkkinajärjestöjen vuoropuhelulla on pitkät perinteet. Osapuolilla on ollut yhteinen tavoite kehittyvästä ja hyvinvoivasta yhteiskunnasta. Tavoite on mahdollistanut hyvinvointivaltion kehittymisen ja se on tälläkin hetkellä yksi maailman parhaista. Yhtenä kulmakivenä on ollut Suomen työmarkkinamalli, jossa työntekijöiden työehdot määräytyvät työehtosopimusjärjestelmän kautta. Työlainsäädäntö on säädetty heikomman osapuolen turvaksi. Samalla lainsäädäntö tukee ja antaa kehykset työehtosopimusjärjestelmälle.

Hallitus on valinnut linjakseen puuttua tähän hyvin toimivaan järjestelmään. Se haluaa rajoittaa valtakunnansovittelijan sovittelumahdollisuuksia lainsäädännöllä, päästää järjestäytymättömät työnantajat järjestäytyneiden ohi sopimuskenttään lisäämällä niin sanottua paikallista sopimista lainsäädännöllä sekä heikentämällä työntekijöiden lakko-oikeutta rajaamalla poliittisten ja tukilakkojen kestoja. Hallitusohjelmakirjaukset on saatu suoraan työnantajapuolelta.

SDP:n mielestä työlainsäädäntö tulee sopia aidosti kolmikantaisesti. Kun Orpon hallitus sekaantuu osapuolten väliseen neuvotteluun, se edistää työnantajien määräysvallan lisääntymistä.

Valtakunnansovittelijan käsien sitominen on ennenkuulumaton menettely. Lainsäädännöllä halutaan rajata sovintoesitysten sisältöä noudattamaan vientiteollisuus-

den tasoa, jota muut eivät saisi ylittää. Tämä asettaa sopimusalat eriarvoiseen asemaan ja heikentää varsinkin julkisen sektorin naisvaltaisten alojen palkkakehitystä ja tasa-arvokehitystä.

SDP:n mielestä valtakunnansovittelijan työlle täytyy antaa nykyisen kaltainen työrauha, jotta työehtosopimusriidat saadaan sovittua mahdollisimman nopeasti sopimusalojen erityiskysymykset huomioiden. Valtakunnansovittelijan toimistoon tulisi lisätä resursseja muun muassa talousosaamisen ja tilastoinnin vahvistamiseksi, joista on hyötyä sovitteluratkaisuja tehtäessä.

Oikeus osoittaa mieltä on säilytettävä

Hallitus haluaa rajoittaa työntekijöiden lakko-oikeutta rajaamalla poliittisten lakkojen ja tukilakkojen kestoja. Hallitusohjelmassa ei ole kirjausta miksi näin halutaan tehdä, eikä sille ole asetettu tavoitteita. Lisäksi työntekijälle ollaan määräämässä henkilökohtainen lakkosakko, 200 euroa, osallistumisesta työtuomioistuimen laittomaksi toteamaan työtaisteluun. Lainsäädännön on tarkoitus tulla voimaan jo 1.7.2024, juuri ennen työehtosopimuskierron alkua. Kaiken lisäksi hallitus haluaa korottaa lakkosakkoja viisinkertaiseksi ja nostaa ainoastaan työntekijäpuolen sanktioita.

SDP:n mielestä esitys on pahasti ristiriidassa Suomen hyväksymien kansainvälisen työjärjestö ILO:n periaatteiden kanssa, eikä voi hyväksyä missään nimessä hallituksen kantaa. Työntekijäliitot edustavat kollektiivisesti alan työntekijöitä ja niillä täytyy olla oikeus toimenpiteisiin työntekijöiden aseman parantamiseksi. Kokonaisharkintaa poliittisten lakkojen ja tukitoimien vaikutuksista on tehty jatkuvasti eri oikeusasteissa. Hallitus haluaa esityksillään murentaa suomalaista sopimisen kulttuuria. SDP ei voi missään nimessä hyväksyä hallituksen yksipuolisia linjauksia.

Kohti työelämän todellista pohjoismaista mallia

SDP:n mielestä työelämän pelisääntöjä pitää kehittää oikeudenmukaisempaan suuntaan. Olemme aidon Pohjoismaisen mallin puolella, jossa korostuu tasavertainen neuvottelukulttuuri ja parempi tiedonsaantioikeus.

SDP haluaa tuoda Suomeen työntekijäpuolen tulkintaetuoikeuden. Normaalisti työelämässä vallitsee työnantajan tulkintaetuoikeus, eli työehtojen soveltamista koskevissa erimielisyystilanteissa työntekijät ovat velvollisia noudattamaan työnantajan käsitystä oikeasta tulkinnasta, kunnes asia on saatu sovittua tai tuomioistuimessa ratkaistua. Työntekijöiden tulkintaetuoikeus tarkoittaisi, että tietyissä työehtoja koskevissa erimielisyystilanteissa käytäntö käännettäisiin toisin päin ja noudatettaisiin työntekijöiden edustajan käsitystä oikeasta tulkinnasta, kunnes asia saadaan ratkaistua. Näissä tilanteissa vastuu myös mahdollisen oikeuskanteen nostamisesta ratkaisun saamiseksi asiassa siirtyisi työnantajalle. Ruotsissa vastaava malli on käytössä ja se on suojannut työntekijöitä sekä ehkäissyt ulosmarsseja. Työntekijöiden tulkintaetuoikeus koskisi paikallisilla sopimuksilla sovittuja työehtoja, työntekijän työvelvoitteen laajuutta sekä tietyin rajauksin työntekijälle kuuluvaa palkkaa tai muuta vastiketta.

SDP esittää, että työntekijöiden hallintoedustus taataan tulevaisuudessa. Yhteistoimintalain työntekijöiden hallintoedustusta koskeva 5. luku laajennettaisiin koskemaan yrityksiä ja yhteisöjä, joilla on Suomessa säännöllisesti yli 25 työntekijää, kun nykyisin raja on 150. Tämä edistäisi toiminnan läpinäkyvyyttä sekä tarjoaisi henkilökunnalle mahdollisuuden ottaa kantaa asioihin, joilla usein on

suoraan vaikutusta yrityksen tai yhteisön työntekijöihin. Keskustelukulttuurista muodostuu näin rakentavampaa, kun kaikki osapuolet voivat reagoida muutostilanteisiin ennakkoiden.

SDP kannattaa lisäksi aiemmin mainitun kanneoikeuden myöntämistä ammattiliitoille sekä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusvaltuutetuille. Muutos toisi turvaa etenkin ulkomaalaistaustaisille työntekijöille, jotka tuntevat Suomen työläinsäädäntöä vähemmän. Usein juuri ammattiliittojen edustajat työpaikoilla ovat ensimmäisenä huomanneet epäkohdat ulkomaalaisten työntekijöiden tilanteissa. Kanneoikeuden myötä ammattiliitot voisivat jatkossa viedä oikeuteen hyväksikäytön tilanteita ilman, että työntekijän henkilöllisyys paljastuu.

SDP aikoo myös kriminalisoida alipalkkauksen. Alipalkkausta tapahtuu etenkin aloilla, joilla työskentelee paljon ulkomaalaisia tai nuoria. Alipalkkaus on nykyisessä lainsäädännössä harmaalla alueella, minkä vuoksi siihen on vaikeaa rangaistuksellisesti puuttua. Alipalkkaus sijoittuu vakavan hyväksikäytön ja yksittäisten palkkaa koskevien erimielisyyksien välimaastoon. Siksi järjestelmää on nykyisellään mahdollista käyttää hyväksi.

Heikennysten sijaan tarvitaan osaamisen ja työkyvyn tukea

Hallitus esittää mittavia sosiaaliturvaleikkauksia lääkkeeksi työvoimapulaan ja työttömien "aktivointiin" työmarkkinoille. Hallitus jäädyttää indeksitarkistukset, leikkaa asumistukea, poistaa lapsikorotukset ja työttömyysturvan suojaosan, nostaa omavastuuajan viidestä seitsemään, palauttaa lomakorvausten jaksotuksen, pidentää työssäoloa 6 kuukaudesta 12:een ja ansioturva aiotaan porrastaa. Heikennyksille ei ole tehty kokonaisarviointia ja lisäksi VM:n työllisyystavoitteissa on paljon ristiriitaisuuksia.

Hallituksen leikkaukset tehdään ennen kaikkea jo valmiiksi heikoimmassa asemassa oleviin ja tätä SDP ei voi missään nimessä hyväksyä. Valtaosa hyvin toimeentulevien veronkevennyksistä on rahoitettu työttömyysvakuutusmaksujen alennuksella.

SDP on kuitenkin samaa mieltä siitä, että sosiaaliturvajärjestelmää tulee uudistaa nykyistä selkeämpään suun-

taan. Kannustinloukkuja ei saisi ihmisille syntyä, se on pahinta myrkkyä työllistymisen näkökulmasta. Työehtojen tulee olla riittävän kilpailukykyiset, jotta työntekijä tulee toimeen palkallaan eikä tarvitsisi sosiaaliturvaa työtulojen pienuuden takia.

Työllistymisen todelliset esteet ovat osaaminen, työntekijän ja työpaikan maantieteellinen kohtaanto-ongelma ja työkyky. Siksi työttömien säännöllisiin terveystarkastuksiin on osoitettava resursseja hyvinvointialueille ja työmatkavähennyksen leikkaus tulee perua. Myös työttömien muutosturva tulisi ottaa paremmin käyttöön heidän osaamistasonsa parantamiseksi. Työelämässä pitää pystyä pitämään huolta osaamisesta, muun muassa aikuiskoulutustuen avulla.

Hallituksen leikkausten vaikutukset pitää arvioida kokonaisuutena eri ihmisryhmille. Nyt arviot on tehty puutteellisesti sukupuolten, ikäryhmien, etnisen taustan ja työkyvyn osalta. Hallituksen toimet ajavat erityisesti työttömät ja osa-aikaista työtä tekevät ahtaalle ja toimeentulokiriippuvuuteen. Toimentulotuen loukusta on entistä vaikeampi ponnistaa takaisin työelämään.

Hallitus esittää lisäksi irtisanomissuojan heikentämistä, määräaikaisuuden syyperusteesta luopumista vuoden mittaisissa työsopimuksissa ja ensimmäisen sairauslomapäivän palkattomuutta. SDP ei pidä työntekijöiden työelämäheikennyksiä tarpeellisina. Työsopimuksissa

tulee aina olla aito peruste määräaikaaisuudelle, irtisanomistilanteessa pitää olla painava ja asiallinen syy ja sairausloman palkallisuuden tulee alkaa heti ensimmäisestä päivästä.

Viime hallituskaudella tehty työmarkkinajärjestöjen yhteinen, maaliskuussa 2023 julkistettu Suomen suunta -raportti antaa varteenotettavia linjauksia tavoitteista, joilla parannamme oikeasti Suomen työllisyyttä ja tuottavuutta yhteistuumin.

Inhimillinen työelämä mukautuu ihmisen tarpeisiin

Hallituksen tavoitteena on lakkauttaa aikuiskoulutustuki. Aikuiskoulutustuki rahoitetaan työntekijöiden ja työnantajien työttömyysvakuutusmaksuilla. Valtio maksaa yrittäjien aikuiskoulutustuen.

SDP pitää päätöstä erittäin huonona, sillä aikuiskoulutustuen turvin työntekijät ovat pystyneet syventämään osaamistaan ja koulutustaan nykyiseen ammattiin tai opiskelemaan täysin uuden ammatin. Vuonna 2022 tuen saajia oli yli 30 000. Aikuiskoulutustuen kokonaiskustannus on ollut 175 miljoonaa euroa. SDP on vaatinut, että hallitus peruu päätöksensä, kunnes tilalle on kehitetty vastaava järjestelmä tai nykyistä on kehitetty. Järjestelmä on toiminut suomalaisen työelämän hyväksi ja antanut

mahdollisuuden työntekijöille parantaa osaamistaan. Nykyistä mallia voitaisiin kehittää esimerkiksi niin, että tuensaajissa painotettaisiin niitä työntekijöitä, joilla ei vielä ole tutkintoja.

Vuorotteluvapaa on myös hallituksen leikkurissa. Poistoa perustellaan sen käytön vähäisyyttä. Vuorotteluvapaan käyttö on pienentynyt koska sen ehtoja on kiristetty radikaalisti viime vuosina. SDP näkee, että vuorotteluvapaa-järjestelmä täytyisi säilyttää, sillä sen avulla työntekijät ovat voineet pitää tauon työelämästä. Tilalle on pitänyt ottaa työtön työnhakija, joten työllisyys on myös parantunut. Vuorotteluvapaa-järjestelmää tulisikin kehittää nykyistä paremmaksi lopettamisen sijaan. Se on tärkeä osa työhyvinvoinnin ja työssäjaksamisen edistämistä. Työssä uupuminen on nykytyöelämän pahimpia ongelmia ja tällaisilla järjestelmillä on osansa sen estämiseksi.

Suomi tarvitsee työperäistä maahanmuuttoa

Työperäinen maahanmuutto on Suomen kannalta ääretömän tärkeää. Marinin hallituskaudella työperäistä maahanmuuttoa vauhditettiin useilla toimilla ja työperäisesti maahan saapuneiden määrä saatiinkin ennätyskorkealle.

Työperäisen maahanmuuton edistämistä on jatkettava samalla linjalla, jotta voimme helpottaa osaavien työntekijöiden tarvetta ja tukea kestävää kasvua. Työperäisen maahanmuuton positiivista vaikutusta julkiselle taloudelle on kartoitettu muun muassa työ- ja koulutusperäisen maahanmuuton tiekartassa. Myös viime vuosien kehitys osoittaa, että tarvetta työperäiselle maahanmuutolle todella on.

Samalla on tärkeää huolehtia siitä, että saatavuusharkinnasta pidetään kiinni ja työehtojen noudattamista pystytään valvomaan.

Suomi ei ole yksin työvoimapulan kanssa, vaan globaalilla tasolla kilpailu kansainvälisistä osaajista käy kiivaana. Valitettavasti Orpon hallituksen valitsema linja uhkaa heikentää Suomen houkuttelevuutta kansainvälisten osaajien silmissä.

Myös monet suomalaiset yritykset ovat nostaneet esille huoltaan Suomen houkuttelevuudesta työperäisen

maahanmuuton kohdemaana. Erityisesti niin kutsuttu kolmen kuukauden sääntö on herättänyt vastustusta niin elinkeinoelämän kuin myös kansainvälisten osaajien keskuudessa.

Hallituksen olisi nyt otettava huomioon yhteiskunnasta kuuluvat huolet. Vielä on mahdollisuus muuttaa suuntaa, jotta Suomesta voi löytyä koti myös tulevaisuudessa tarvitsemillemme eri alojen kansainvälisille ammattilaisille.

Harmaan talouden torjuntaan on panostettava

Harmaa talous aiheuttaa suuria tulonmenetyksiä valtiolle. Jo yksin tästä syystä harmaan talouden torjuntaan panostaminen on järkevää ja maksaa itsensä tehokkaasti takaisin. Hallituksen harmaan talouden torjuntaan kohdistamat leikkaukset eivät ole viisasta politiikkaa. SDP on jo pitkään pitänyt harmaan talouden torjuntaa tärkeänä ja tehnyt paljon työtä sen eteen. Hallituksen leikkaukset ajavat Suomea huonompaan suuntaan, puhumattakaan valtiolle koituvista taloudellisista menetyksistä.

Harmaan talouden ja talousrikosten torjuminen edellyttää kykyä puuttua tehokkaammin voimakkaasti yleistyneisiin kyberrikoksiin ja petoksiin. Kansainvälinen veronkierto ja verokilpailu ovat yksi globaalin talouden suurimpia ongelmia. Suomen on toimittava aktiivisesti harmaan talouden torjumiseksi ja sen varmistamiseksi, ettei yritystoiminta estä ihmisoikeuksien toteutumista missään päin maailmaa. Verovälttely vääristää kilpailua ja kehitystä luonnostaan vahvoilla olevien monopolien ja monopolien lähdemaiden eduksi.

Suomessa harmaata taloutta on kitkettävä kriminalisoidulla alipalkkaus sekä takaamalla ammattiyhdistyksille sekä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusvaltuutetuille kanne-oikeus. Näihin toimiin hallitus ei ole tarttunut, mutta SDP on valmis viemään nämä uudistukset maaliin nopeasti.

Työelämän pelisääntöihin ei saa kajota yksipuolisesti. Työsopimus- ja työehtosopimuslainsäädännön muutokset tulee neuvotella osapuolten, ts. työntekijöiden ja työnantajien kesken.

Työntekijöiden asemaa ei saa heikentää lainsäädäntöteitse. Työsopimuslainsäädäntö on tehty heikoimman eli työntekijän turvaksi. Työnantajalla on aina kuitenkin direktio-oikeus työpaikan asioihin.

Paikallista sopimista voidaan edistää työehtosopimusten ja luottamusmiesjärjestelmän kautta. Paikallisten sopimusten tulkintaetuoikeus on työntekijäpuolella työriitatilanteissa, mikäli työehtosopimusosapuolet eivät ole toisin sopineet. Järjestäytymättömien työnantajien osalta tulkintaetuoikeus on työntekijäpuolella.

Työrauhavelvoitteisiin ei tule koskea lainsäädäntöteitse. Muutokset on neuvoteltava työmarkkinaosapuolten kesken. Suomessa on toimiva työmarkkinajärjestelmä ja tämäkin asia kuuluu ratkaistavaksi työmarkkinaosapuolten kesken.

Säilytämme aikuiskoulutustuen ja vuorotteluvapaajärjestelmän. Molempia pitää uudistaa ja kehittää vastaamaan koulutus- ja osaajapulan taklaamiseksi.

Säädämme työntekijöiden tulkintaetuoikeuden, joka koskisi paikallisilla sopimuksilla sovittuja työehtoja, työntekijän työvelvoitteen laajuutta sekä tietyin rajauksin työntekijälle kuuluvaa palkkaa tai muuta vastiketta.

Kriminalisoimme alipalkkauksen.

Takaamme ammattiliitoille sekä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvovaltuutetuille oikeuden järjestökanteen tekemiseen.

Säädämme työntekijöille hallintoedustuksen yli 25 henkilöä työllistävien yritysten hallinnossa.

Vaadimme, että Orpon hallitus arvioi perusteellisesti maahanmuuttopoliittisten linjausten, erityisesti kolmen kuukauden säännön, vaikutusta Suomen asemaan työperäisen maahanmuuton kohdemaana.

Työperäisen maahanmuuton palvelupolun kehittämistä on jatkettava.

Maahanmuuttoviraston roolia Work in Finland -toiminnon kanssa on syytä vahvistaa, jotta yhteistyö eri viranomaisten välillä voi toimia parhaalla mahdollisella tavalla.

Perumme hallituksen lyhytnäköiset leikkaukset harmaan talouden torjuntaan.

Määrärahalisäys kokonaisuuteen 10 miljoonaa.

HYVINVOINTI JA OSAAMINEN

Hyvinvoinnista leikkaaminen tulee kalliiksi	24
Osaaminen ja sivistys ovat Suomen selkäranka	33
Taide ja kulttuuri ansaitsevat rahoituksensa	38
Nuorisotyön arvo on nähtävä	40

Hyvinvoinnista leikkaaminen tulee kalliiksi

Hallitus on tehnyt arvovalinnan, jolla se kohdistaa talouden tasapainottamistoimet pienituloisiin ihmisiin ja julkisiin sosiaali- ja terveyspalveluihin. Hallituksen ohjelmassaan esittämät lähes kolmen miljardin euron leikkaukset sosiaalietuuksiin ja sosiaali- ja terveyspalveluihin ovat täysin kohtuuttomat. Emme hyväksy hallituksen epäoikeudenmukaista leikkauspolitiikkaa, joka kohdistuu säästöin, etuusleikkauksin ja palveluiden heikennyksin yhteiskunnassamme heikoimmassa asemassa oleviin ihmisiin, pienituloisiin, työttömiin ja lapsiperheisiin. Hallituksen toimet vaikeuttavat julkisten palveluiden saamista, pudottavat köyhyysrajan alle kymmeniä tuhansia suomalaisia ja heikentävät merkittävästi pienituloisten ihmisten asemaa.

On väärä arvovalinta, että taloudellisen kestävyysvajeen tilkitsemiseksi hallitus on valmis lisäämään sosiaalista kestävyysvajetta.

Hyvinvointialueiden työrauha on turvattava lainsäädäntöä kehittämällä

Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimen palvelut siirtyivät kunnilta hyvinvointialueille vuoden 2023 alussa. Kyse on historiallisesta uudistuksesta. Ajankohta muutokselle on ollut haasteellinen, sillä hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain hyväksymisen jälkeen toimintaympäristössä on tapahtunut merkittäviä muutoksia. Korkea inflaatio, sote-alan palkkaratkaisu ja koronapandemian jälkeensä jättämä hoitovelka haastavat hyvinvointialueiden taloutta ja toimintaa merkittävästi. Nämä muutosvoimat eivät

olleet kaikilta osin tiedossa aikanaan lainsäädäntöä hyväksyessä.

Hyvinvointialueiden tilannetta voidaan helpottaa kehittämällä lainsäädäntöä. Alueille on turvattava työrauha ja mahdollisuus hallittuun palvelujen uudistamiseen niin, että palvelut ovat laadukkaita ja pidemmällä aikavälillä myös kustannustehokkaita. Hyvinvointialueita ei saa pakottaa tilanteeseen, jossa hätäiset sopeutustoimet aiheuttavat välillisesti vain suurempia taloudellisia ja laadullisia kustannuksia.

SDP pitää Orpon hallituksen toimetmuutta akuutissa tilanteessa vahingollisena. Hyvinvointialueiden rahoitusta koskevaa lainsäädäntöä on aktiivisesti seurattava ja kehitettävä edelleen.

Lyhyen aikavälin ratkaisuehdotuksena hyvinvointialueiden tilanteeseen SDP esittää hyvinvointialueiden alijäämän kattamisveloitteen pidentämistä. Tämä antaisi alueille lisää aikaa palveluiden kehittämiseen ja kustannussäästöjen tekemiseen pidemmällä aikavälillä. Lisäksi hyvinvointialueille tulee tarjota mahdollisuus saada ennakkomaksuna osa vuodelle 2025 tulevasta rahoituksen jälkikäteistarkastuksesta. Tämä mahdollistaisi lyhytnäköisimpien säästötoimenpiteiden välttämisen. Lisäksi hyvinvointialueindeksin mahdolliset muutostarpeet tulee selvittää vaalikauden aikana yhteistyössä alueiden kanssa. Orpon hallituksen kehyskaudelle suunnittelema 1,4 miljardin euron sopeutus hyvinvointialueiden rahoitukseen tulee perua.

SDP:n ratkaisu hyvinvointialueiden toiminnan turvaksi

Tarjoamme hyvinvointialueille mahdollisuuden saada ennakkomaksuna osa vuodelle 2025 tulevasta rahoituksen jälkikäteistarkastuksesta. Tätä varten varaamme 500 miljoonaa euroa, josta voidaan hakemuksesta suorittaa yksittäiselle hyvinvointialueelle ennakkona sen rahoituslain mukaista rahoitusosuutta vastaava summa. Ennakkoa käsitellään valtiontaloudessa korottomana lainana. Jälkikäteistarkastus kirjataan kokonaisuudessaan hyvinvointialueiden tuloksi vuodelle 2025.

Vaikuttavia palveluja oikeaan aikaan

Sote-uudistuksessa tarkoitus on ollut siirtää painopiste perustason palveluihin, mutta hallitus leikkaa hyvinvointialueilta peruspalveluiden vahvistamiseen varattua rahoitusta. Hoivahenkilöstön vähimmäismitoituksen (0,7) voimaantuloa lykätään yli neljällä vuodella, eli kaikkein eniten hoivan tarpeessa olevilta vanhuksilta ympärivuorokautisessa palveluasumisessa leikataan 89 miljoonaa euroa vuosittain koko hallituskauden ajan. Hallitus pysäyttää myös perustason kiireettömään hoitoon pääsyn tiukentamisen, eli jättää hoitotakuun 14 vuorokauden. Tästä arvioitu säästö ensi vuodelle on 5 miljoonaa euroa. Lisäksi hallitus leikkaa erityisen haavoittuvassa asemassa olevilta nuorilta laskemalla lastensuojelun jälkihuollon ikärajaa 23 vuoteen. Lastensuojelun säästöksi lasketaan ensi vuodelle 12 miljoonaa euroa. Säästötavoitteen toteutuminen on epätodennäköinen ja saattaa johtaa suurempiin kustannuksiin nuorten elämäntilanteen vaikeutuessa ja palvelutarpeen kasvaessa. Hallitus on myös lykännyt vammaispalvelulain uudistuksen ja luvannut tuoda uuden esityksen käsittelyyn keväällä 2024.

Emme hyväksy esitettyjä lyhytnäköisiä ja huonosti perusteltuja leikkauksia. Kehitys kohti aiemmin eduskunnassa hyväksytyjä tavoitteita on edennyt johdonmukaisesti ja odotusten mukaisesti. Nyt hallitus pysäyttää kehityksen ja vie hyvinvointialueilta tärkeiden peruspalveluiden vahvistamiseen varatut rahat.

SDP:n vaihtoehdossa hallituksen sote-leikkauksia ei tehdä, vaan satsaamme peruspalveluiden kehittämiseen:

Perumme hallituksen esittämät lakimuutokset, eli 106 miljoonan euron heikennykset soten perustason palveluihin.

Perumme terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi hallituksen esittämän alkoholiverokevennyksen.

Parannamme perustason hoitopääsyä ja hoidetuksi tulemistä satsaamalla myös hoidon jatkuvuuteen ja hoidon vaikuttavuuden kasvuun sekä palvelukokonaisuuksien toimivuuteen.

Vahvistamme mielenterveyden palveluita mielenterveysstrategian mukaisesti ja teemme mielenterveystakuun, jossa koko maahan luodaan terapiat etulinjaan -toimintamallin mukainen hoitopääsy mielenterveyspalveluissa. Seitsemän päivän hoitotakuu sisältää myös mielenterveyden palveluihin pääsyn.

Työttömien terveystarkastuksiin on satsattava ja otettava parhaat mallit käyttöön koko maassa niin, että terveystarkastukset myös johtavat tarpeenmukaisten palveluiden saamiseen ja uudelleen

työllistymiseen, mikäli terveydelliset ongelmat ovat estäneet työllistymisen.

Lisäämme hyvinvointialueille 40 miljoonaa euroa mielenterveystakuun toteuttamiseksi ja 100 miljoonaa hoitoon pääsyn ja hoidon jatkuvuuden parantamiseksi sekä työttömien terveydenhuollon vahvistamiseksi.

Yhteiset verovarot parhaaseen käyttöön

Hallitus on valinnut panostaa yksityiseen terveydenhoitoon nostamalla Kela-korvausta vuonna 2024. Tällä 65 miljoonan sijoituksella lääkärikäynnistä korvattaisiin asiakkaalle jatkossa 30 euroa. Asiantuntija-arvioiden mukaan hallituksen malli ei tuo vaikuttavinta terveyshyötyä ja kohdistuu asiakkaille, jotka joka tapauksessa käyttäisivät yksityistä palvelua.

SDP:lle sote on sitä, että ihminen pääsee palvelujen piiriin ja tulee autetuksi entistä nopeammin. Palveluiden tulee parantua ja hoidon jatkuvuus turvata. Hallitus edistää terveysbisnestä ideologisesti mallilla, joka ei ole kustannustehokas eikä järkevä tässä julkisen soten työvoimapulassa.

Ohjaamme hallituksen yksityiseen terveysbisnekseen kehyskaudella osoittamat puolen miljardin lisäresurssit hyvinvointialueille palveluihin pääsyyn, hyödyntäen järkevästi ja kustannustehokkaasti markkinoita apuna.

Suitsimme terveysbisnestä rajaamalla lainsäädännöllä vuokratyövoiman hankintojen käyttöä ja kestoja, rajoitamme vuokratyön kustannuksia säättämällä enimmäiskatosta. Selvitetään keinoja rajoittaa voitontavoittelua sotessa.

Lisäämme yleislääkäri- ja erikoislääkäriopiskelijoiden harjoittelujaksoja julkisella sektorilla. Lisäämme sote-alan koulutusta, myös lääkärikoulutusta.

Puramme sosiaali- ja terveydenhuollon monikanavarahoitusta asteittain.

Vähennämme sote-ict-kustannuksia yhteishankinnoin ja lisäämme datan liikkuvuutta.

Ulotamme hoidon vaikuttavuuden parhaat käytännöt kaikkialle.

Vapautamme resursseja asiakastyöhön viranomaisohjauksen ja hallintotyön tarkastelun kautta.

Muutamme työnjakoa ja vähennämme työvoimaa työmarkkinaosapuolten linjauksin.

Mitoitamme julkisen talouden niin, että ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin voidaan investoida.

Säästöjä toimivalla tiedonhallinnalla

SITRAn selvityksen mukaan hyödyntämällä tehokkaasti tietoon perustuvaa johtamista hyvinvointialueilla olisi mahdollista saavuttaa huomattavia vaikuttavuus- ja tehokkuussäästöjä. Samalla tuhansien ammattilaisten työpanosta voitaisiin ohjata hyödyllisemmin ja säästää vuositasolla miljoona sairauspoissaolopäivää sekä saavuttaa yli 700 miljoonan euron vuosittaiset kustannussäästöt. Tiedonhallintaa ja tiedolla johtamista tuleekin edistää hyvinvointialueilla kansallisella ohjauksella.

Osallisuutta vahvistettava turvaamalla riittävät palvelut ja toimeentuloturva

Hallitus tekee kehyskaudella merkittävät leikkaukset asumistukeen, työttömyysturvaan, eräiden etuuksien indeksitarkistuksiin, toimeentulotukeen sekä kuntoutustukiin. SDP pitää hallituksen leikkauslinjaa lyhytnäköisenä ja epäoikeudenmukaisena. Etenkin, kun hallitus samaan aikaan kohdentaa verokevennyksiä suurituloisille. Valitun säästöpolitiikan seurauksena toimeentuloerot ihmisten välillä kasvavat ja eriarvoisuus yhteiskunnassa syvenee.

Sosiaaliturvaa kehitettävä huolellisten vaikutusarviointien avulla

Hallituksen leikkauksille yhteistä on, että vaikutukset kasautuvat samoihin ihmisiin ja perheisiin, leikkausten yhteisvaikutuksia ei ole arvioitu ja esitykset on valmisteltu huomattavan lyhyessä ajassa. Sosiaali- ja terveysministeriö on tehnyt osasta sosiaaliturva- ja veromuutosten yhteisvaikutuksista muistion, jonka mukaan hallituksen esitykset kasvattavat tuloeroja ja suhteellista pienituloisuutta. Myös lasten pienituloisuusaste kasvaa. Kolmen pienituloisimman tulokymmenyksen osuus kotitalouksien yhteenlasketusta käytettävissä olevasta tulosta supistuu.

Kuntoutus on tie uuteen alkuun

Hallitus leikkaa nuoren kuntoutusrahan ja ammatillisen kuntoutuksen ajalta maksettavan kuntoutusrahan vähimmäismääräisen sairauspäivärahan tasolle tasapainottaakseen valtion taloutta. Kuntoutusetuuksien leikkaus heikentää vaikeassa asemassa olevien ihmisten toimeentuloa ja laskee motivaatiota osallistua ja sitoutua kuntoutukseen ja välillisesti heikentää mahdollisuutta työllistyä.

Nuorten kuntoutusraha on aikanaan korotettu takuueläkkeen tasolle, jotta työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymisen sijaan edistettäisiin työelämään siirtymistä kuntoutumisen kautta. Nyt työkyvyttömyyseläkettä saavien nuorten lukumäärä voi kasvaa, mikä heikentää myös työllisyyskehitystä. SDP haluaa perua tämän lyhytnäköisen leikkauksen.

Kenenkään ei pidä joutua valitsemaan lääkkeiden ja leivän väliltä

Hallitus ei jäädytä lääkkeiden omavastuukattoa, eli ensi vuonna paljon lääkkeitä tarvitsevat maksavat entistä enemmän ennen lääkekaton täyttymistä. Joka viides aikuinen joutuu jo nyt tinkimään ruoasta, lääkkeistä tai lääkärikäynneistä rahanpuutteen vuoksi. Toimillaan hallitus vaikeuttaa kohtuuttomasti sairaiden ja pienituloisten ihmisten elämää. SDP:n vaihtoehdossa lääkekatto vuodelle 2024 jäädytetään.

Oikeus säälliseen elämään kuuluu jokaiselle

Hallitus on päättänyt jäädyttää useiden ensisijaisten etuuksien indeksitarkistukset vaalikaudeksi. Useana vuonna toistettavat indeksijäädytykset heikentävät vuosi vuodelta etuuksien ostovoimaa, eli etuuksia saavat ihmiset köyhtyvät. Etuuksien taso on tarkoitus jättää pysyvästi alemmalle tasolle, kun indeksijäädytykset lopetetaan. Käytännössä indeksijäädytys tarkoittaakin 10,2 % etuusleikkauksia.

Toisin kuin hallitus on väittänyt, sen leikkaukset osuvat myös eläkeläisiin. Osana etuuksien indeksijäädytyksiä myös eläkkeensaajan asumistuen taso heikkenee. Noin 210 000 eläkeläistä saa eläkkeensaajan asumistukea, jonka indeksitarkistuksen hallitus nyt jäädyttää. Huomatavaa on myös, että yli 75-vuotiaiden asumistuen saajien joukossa tuskin on ihmisiä, joiden hallitus odottaa parantavan toimeentuloaan työnteolla. Eläkkeensaajan asumistukea maksetaan myös työkyvyttömyyseläkeläisille, joiden työntekomahdollisuudet ovat lähtökohtaisesti vähäiset. Nämä leikkaukset eivät SDP:lle käy.

Hallituksen leikkaukset heikentävät perusturvan riittävyyttä ja kasvattavat toimeentulotuen roolia merkittävästi. Ensisijaisten etuuksien leikkaaminen ei ole järkevää sosiaalipolitiikkaa, etenkin jos se tarkoittaa toimeentulotuen käytön lisääntymistä ja tukiriippuvuuden syvenemistä. Toimeentulotuki on tarkoitettu viimesijaiseksi,

lyhytaikaiseksi tueksi. Tarkoitus ei ole ollut paikata pitkäaikaisesti riittämätöntä ensisijaista sosiaaliturvaa vaan auttaa tilapäisten vaikeuksien yli tai ehkäistä sellaisten syntymistä.

Hallitus esittää leikkausta myös toimeentulotukeen kiristämällä toimeentulotuessa hyväksytyjen asumismenojen huomioimista. Kaikkien toimeentulotuen saajien voi katsoa olevan pienituloisuutensa takia taloudellisesti haavoittuvassa asemassa. Tukeen oikeutetuilla ei ole taloudessaan juurikaan jouston varaa, koska oikeus toimeentulotukeen edellyttää muun muassa, että muut tulonlähteet on käytettävä ensin. Esitys vaikeuttaa monen erittäin pienillä tuloilla sinnittelevän ihmisen elämää. Toimeentulotukeen ei voi tehdä harkitsemattomia muutoksia säästötavoite edellä. Hallituksen leikkaus vaikeuttaa ihmisten elämää, syventää osattomuutta, lisää hädätöjen määrää ja asunnottomuutta.

Asumistuen leikkaus on inhimillisesti kallis ja tehoton toimi, joka pitää perua

Asuminen on vuosia ollut perheiden suurin yksittäinen menoerä. Erityisen vaikea tilanne on yhden hengen kotitalouksissa tai niissä perheissä, joissa on vain yksi tulonsaaja. Asumisen kalleutta kuvastaa työssäkäyvienkin tarve hakea asumistukea. Hallituksen leikkaus yleiseen asumistukeen ei vaikutusarvioiden mukaan tule laske-

maan vuokratasoa, eikä sillä ole työllisyysvaikutuksia. Sen sijaan se pudottaa 15 000 ihmistä toimeentulotuen asiakkaiksi. On riskinä, että asumistuen ja muiden sosiaalietuuksien leikkaus yhdistettynä yleisen kustannustason nousuun, asumisneuvonnan supistamiseen ja kohtuuhintaisen asuntotuotannon alasajoon johtaa maksuvaikeuksiin, vuokravelkoihin ja sitä kautta hädätöjen lisääntymiseen. Tämä kohtuuton leikkaus on peruttava.

Emme hyväksy hallituksen hätäisesti, ilman riittäviä vaikutusarvioita esittämiä leikkauksia sosiaaliturvaetuuksiin. Kun leikkaukset perutaan, myös toimeentulotuen ja asumistuen tarpeen kasvu vähenee merkittävästi.

Tunnistamme tarpeen kehittää sosiaaliturvaa ja olemme esittäneet ratkaisuksi yleisturvaa, kolmiportaista sosiaaliturvamallia, joka takaa ihmisen riittävän toimeentulon ja tarvittavat palvelut yhteen nivottuna vaihtuvissa elämäntilanteissa.

Perumme hallituksen leikkaukset asumistukeen ja teemme indeksitarkistukset, 219m euroa.

Perumme hallituksen leikkaukset työttömyys-etuuksiin ja teemme indeksitarkistukset, 327 euroa.

Perumme eläkkeensaajan asumistuen indeksijäädätyksen, 20 miljoonaa euroa.

Perumme valtion rahoittamien sairausvakuutus-päivärahojen indeksijäädätyksen, 22m euroa.

Perumme leikkaukset kuntoutusetuuksiin ja teemme indeksitarkistukset, 11 miljoonaa euroa.

Perumme hallituksen leikkauksen toimeentulotukeen, 7 miljoonaa euroa.

Jäädäytämme lääkekaton omavastuun tason, 11 miljoonaa euroa.

SDP vaatii että:

Hallitus luopuu kehyskaudelle esittämistään noin 1,5 miljardin euron sosiaaliturvan ja toimeentulon leikkauksista sekä indeksijäädätyksistä.

Hallitus turvaa etuuksien ostovoiman, mahdollisesti aikaistetuillakin indeksitarkistuksilla, mikäli hinnat nousevat voimakkaasti.

Hallitus jäädäyttää ns. lääkekaton tason helpotukseen lääkkeitä paljon tarvitsevien ihmisten maksutaakkaa.

Hallitus palaa yhteiseen sosiaaliturvakomiteapöytäan, jossa sosiaaliturvaa kehitetään pitkäjänteisesti tutkittuun tietoon ja analyysiin perustuen.

Osaaminen ja sivistys ovat Suomen selkäranka

Lapset ja nuoret ansaitsevat turvattun tulevaisuuden

Tulevaisuudesta innostuneet, tulevaisuuteen uskovat ja luottavat lapset ja nuoret ovat vahva voima Suomen hyvinvoinnin, vaurauden ja menestyksen rakentamisessa. Ilman nuoria ei ole huomista.

Kuitenkin tulevaisuusbarometrin mukaan vain 34 prosenttia nuorista odottaa innolla tulevaisuuttaan ja näkee siellä paljon mahdollisuuksia. Nuorisobarometrin mukaan eniten epävarmuutta ja turvattomuutta nuorten keskuudessa aiheuttavat oma tulevaisuus, työelämä ja toimeentulo.

Tässä tilanteessa maan hallituksen olisi syytä käyttää kaikki tarmonsä ja taitonsä nuorten luottamuksen vahvistamiseen, tukea haasteellisissa elämäntilanteissa olevia nuoria ja luoda tuleville sukupolville näköaloja turvalliseen, hyvään tulevaisuuteen.

Hallitus on kuitenkin valinnut toisin. Tilanteessa, jossa lapsiin ja nuoriin olisi panostettava, se keskittyy leikkaamaan nuorten arjesta ja tulevaisuudesta.

Kyse ei ole yksittäisistä toimista, vaan koko hallituksen leikkauspolitiikan kova ydin kohdistuu nuoriin, nuorten tulevaisuuteen. Järkyttävintä on se, että iso osa heiken-

nyksistä kasautuu samoille nuorille, jolloin leikkausten yhteisvaikutus muodostuu kestäättömäksi.

Vaikka hallituksen kaavailemat leikkaukset opetukseen ja kulttuuriin eivät ole yhtä massiivisia kuin sote-alalle, kyse on koko vaalikautta ajatellen mittavista leikkauksista. Oppimisvajeet ja parlamentaarisesti tavoitteena oleva koulutustason nosto tarvitsisivat pikemminkin lisäpanostuksia.

SDP:n vaihtoehtojen tekoja nuorille

- Perumme opintotuen indeksijäädytyksen, jolloin opintotuen ostovoima säilyy.
- Emme leikkaa yleistä asumistukea.
- Säilytämme lastensuojelun jälkihoidon ikärajan ennallaan, jotta siirtymä kohti itsenäistä aikuisuutta on turvatumpi.
- Emme leikkaa kuntoutusrahaa.
- Vahvistamme mielenterveyden palveluita mielenterveysstrategian mukaisesti ja teemme mielenterveystakuun.
- Seitsemän päivän hoitotakuu sisältää myös mielenterveyden palveluihin pääsyn.
- Säilytämme ensiasunnon ostajan verovapauden.
- Teemme ensiasunnon ostajille määrällisen korkovähennysmallin.
- Rakennamme reilua työelämää, jossa nuori työntekijä voi luottaa oikeudenmukaiseen kohteluun. Emme hyväksy perusteettomia määräaikaisten ketjutuksia, sairaussakkoa tai mielivaltaista irtisanomista.
- Lisäämme aloituspaikkoja korkeakouluissa.
- Perumme avoimen korkeakoulun sekä vapaan sivistystyön leikkaukset.
- Emme leikkaa nuorisotoimelta.
- Jatkamme ilmastovastuullista politiikkaa.

Korkeakoulujen aloituspaikkojen lisärahoitus on välttämätöntä

Opetus- ja kulttuuriministeriön sivistyskatsauksen mukaan 50 prosentin korkeakoulututkinnon suorittaneiden tavoite vuoteen 2035 mennessä vaatisi vuodesta 2023 alkaen vuosittain jopa 13 200 opintojen aloittajaa enemmän kuin vuonna 2019.

Näin suuri opiskelijamäärän nostaminen edellyttää korkeakouluilta investointeja opetus- ja tutkimus- sekä muuhun henkilöstöön, tiloihin ja infrastruktuuriin sekä palveluihin. Koulutustason nostaminen ja nuorten ikäluokkien korkeakoulutusasteen saaminen 50 prosentin tasolle 2030-luvulla vaatii suuria panostuksia koulutus-kapasiteettiin.

Nyt esitetty rahoitus aloituspaikkoihin on täysin riittämätön. Talousarvioesityksessä linjattu jako korkeakoulujen välillä tarkoittaisi vain 1,7 miljoonaa euroa yliopistoille, mikä ei riitä koulutuspaikkojen lisäämiseen riittävästi. Ammattikorkeakoulujen osalta aloituspaikkojen lisäämiseen kohdennettu 10 miljoonan euron lisärahoitus ei helpota ammattikorkeakoulujen taloudellista asemaa. Aloituspaikkarahoituksella pakotetaan ammattikorkeakoulut pitämään aloituspaikkojen perustaso nykyisellään, vaikka leikkausten takia resurssit vähenevät ja aiemmat lisärahoituspaikat lakkautettiin.

Ammattikorkeakoulujen rahoitus kyntää

2010-luvulla tehtyjen leikkausten ja indeksijäädytysten myötä ammattikorkeakoulujen reaali rahoitus on noin 200 miljoonaa euroa nykyistä pienempi kuin 2010-luvun alussa. Hallituksen budjettiesityksessä ammattikorkeakoulujen reaali rahoitusta leikataan noin 16 miljoonalla eurolla. Vaikka korkeakouluindeksi ja vuoden 2022 indeksin korjaukset näyttävät nostavan ammattikorkeakoulujen perusrahoituksen tasoa 50 miljoonaa euroa, eivät indeksikorotukset lisää korkeakoulujen käytössä olevia resursseja vaan ylläpitävät nykyisen ostovoiman palkkojen ja muiden kulujen noustessa rajusti.

Marinin hallitus paransi ammattikorkeakoulujen taloudellista asemaa siirtämällä ammattikorkeakoulujen sote-alan opiskelijoiden harjoitteluista maksettavien

korvausten maksut sosiaali- ja terveysministeriön vastuulle vuonna 2022 tehdyllä lakimuutoksella. Muutos vapautti ammattikorkeakoulujen perusrahoituksesta 8 miljoonaa euroa koulutuksen lisäämiseen ja kehittämiseen. Orpon hallitus päätti romuttaa uudistuksen ja leikkasi harjoittelukorvauksiin varatun 12 miljoonaa euroa ammattikorkeakoulujen perusrahoituksesta - siirtämättä sitä STM:n budjettiin.

Nyt tehty leikkaus vie ammattikorkeakoulut heikompaan asemaan muutosta edeltäneeseen tilanteeseen verrattuna, sillä leikkaus on suurempi kuin mitä ammattikorkeakoulujen aiemmin maksamat harjoittelukorvaukset. Nyt ammattikorkeakoulut tulevat laskemaan sote-alan aloituspaikkojen määrää vuodesta 2024 alkaen, 12 miljoonaa euroa vastaa noin 450 sote-alan tutkintoa vuodessa.

Ei heikennetä kansainvälisten opiskelijoiden tilannetta

Julkisen talouden suunnitelmassa EU- ja ETA-valtioiden ulkopuolisten opiskelijoiden lukuvuosimaksujen vähimmäismaksujen korotuksen ennakoituja tuottoja vastaava summa, 20 miljoonaa euroa, leikataan korkeakoulujen valtionrahoituksesta vuoteen 2028 mennessä. Vuonna 2024 leikkaus on viisi miljoonaa euroa. Tämä kasvattaa korkeakoulujen toiminnan markkinariskiä ja on

pois sekä koulutuksen että kansainvälisten opiskelijoiden opetuksen kehittämisestä.

Täyskatteellinen EU- ja ETA-maiden ulkopuolisten opiskelijoiden lukuvuosimaksu tulee korkeakoulujen sekä opetus- ja kulttuuriministeriön omien arvioiden mukaan vaikuttamaan negatiivisesti kansainvälisten opiskelijoiden määrään. Toivottua tulovirtaa tai riittävää osajien määrän kasvua ei ole odotettavissa. SDP ei toteuttaisi EU- ja ETA-alueen ulkopuolisten korkeakouluopiskelijoiden lukukausimaksun korotusta.

Avoimen korkeakoulun rahoitus on turvattava

Avoim korkeakoulu on ensisijaisesti keino tarjota koulutusta eri kohderyhmille, ei korkeakoulujen tulojenhankintakeino. Avoimen korkeakoulun koulutustarjonnan säädetyt enimmäismaksuja ollaan korottamassa ja vastaavasti korkeakoulujen valtionrahoitusta ollaan leikkaamassa kaksi miljoonaa euroa.

Esitetyt leikkaukset avoimen korkeakoulujen maksujen korottamisen sekä lukuvuosimaksuvelvollisten opiskelijoiden lukukausimaksujen korottamisen perusteella eivät tule maksamaan itseään takaisin vuoden 2024 aikana. Mikäli koulutusmäärät eivät pysy yllä, toteutuvat määrärahasäästöt puhtaina koulutusleikkauksina korkeakoulujen perusrahoituksesta.

Opiskelijoiden toimeentuloa on tuettava

Hallituksen indeksitarkistusten jäädytys vuosina 2024–2027 kohdistuu sekä opintorahaan että opintorahan huoltajakorotukseen. Tämä on käytännössä koulutusleikkaus, vaikka ennen vaaleja nykyisten hallituspuolueiden riveistä luvattiin koulutuksen olevan erityissuojeluksessa. Vielä keväällä Petteri Orpo lupasi julkisesti, että opintotuen indeksiin ei kosketa.

Opintorahan indeksijäädytyksellä on iso vaikutus opiskelijoiden toimeentuloon ajassa, jossa elinkustannukset jatkavat nousuaan. Hallituskauden loppupuolelle se voi tarkoittaa vuositasolla jopa noin 300 euron leikkausta opiskelijan opintotukeen. Samalla yleistä asumistukea leikataan opiskelija-ruokakunnilta keskimäärin 912 euroa vuodessa. Vuoden 2017 jälkeen opintolainakanta on kaksinkertaistunut ja opintotuen ostovoima heikentynyt noin 100 eurolla.

Toisen asteen opiskelijalle opintotuen lainapainotteisuuden lisääminen on erityisen hankala, sillä opintolainasta ei makseta korkeakouluopiskelijoiden tapaan mitään nopean valmistujan hyvitystä. Toimeentulotukea ei voi saada nostamatta opintolainaa eli ilman velkaantumista.

SDP näkee, että niin toisen asteen kuin korkea-asteen opiskelijoiden toimeentulosta ja mahdollisuudesta keskittyä opintoihin on huolehdittava riittävän tasoisella

opintorahapainotteisella opintotuella ennen siirtymistä yleisturvaan. Opiskelijoiden toimeentulon leikkaaminen heikentää tosiasiasa mahdollisuutta keskittyä opintoihin ja valmistua tavoiteajassa.

Vapaa sivistystyö kuuluu kaikille

Hallitusohjelmassa kohdennetaan 19 miljoonan euron säästöt kansalaisopistojen kaltaisiin vapaan sivistystyön oppilaitoksiin. Lisäksi liikunnan koulutuskeskuksilta leikataan 1,5 miljoonaa euroa. Leikkausten seurauksena oppilaitosverkosto kaventuisi ja kattavat koulutuspalvelut häviäisivät varsinkin pienistä kunnista.

Rahoitusleikkaukset vaarantaisivat suomalaisten yhdenvertaiset mahdollisuudet jatkuvaan oppimiseen. Työikäisten ja ikääntyneiden opiskelu vaikeutuisi monilla paikkakunnilla. Kuntien mahdollisuudet edistää kuntaalaisten hyvinvointia ja osaamista vaikeutuisivat. Järjestötoimijoiden ja vapaaehtoisten koulutus vähenisi ja osaava kansalaisyhteiskunta rapautuisi.

Leikkaukset heikentäisivät myös opetushenkilökunnan sekä hallinto- ja tukipalveluhenkilöstön työllisyyttä koko Suomessa, sillä 19 miljoonan euron leikkaus on suunniteltu tulemaan voimaan täysimääräisesti heti 2024 vuodesta lähtien. Tämä ei mahdollista hallittua rakenteellista kehittämistä.

Leikkaukset esitetään katettavaksi korotetuilla kurssimaksuilla. Tämä on erittäin ongelmallista, koska esimerkiksi liikunnan koulutuskeskuksissa opiskelevista lähes puolet on iältään alle 20-vuotiaita, kansanopistoissa opiskelevista noin viidennes on äidinkieleltään jotain muuta kuin suomea tai ruotsia puhuvia ja kansalaisopistoissa opiskelevista 40 % on yli 60-vuotiaita.

Taide ja kulttuuri ansaitsevat rahoituksensa

Suomalaisen kulttuuripolitiikan pitkä linja on ollut pitää huolta kulttuurin saatavuudesta ja saavutettavuudesta. Kulttuuri kuuluu kaikille ja edistää yhteiskunnallista tasa-arvoa ja yhteenkuuluvuudentunnetta, jos kaikilla on tosiasiallinen mahdollisuus päästä osallistumaan yhteiseen kulttuurielämään, varallisuuden ja asuinpaikan estämättä.

Kulttuuriala työllistää Suomessa noin 120 000 ihmistä, mikä on noin kolme prosenttia kaikista maan työllisistä. Kulttuurialan osuus maamme bruttokansantuotteesta puolestaan on arviolta 3,1 prosenttia. Euroopan unionin keskiarvo on 4,4 prosenttia. Suomessa kulttuurin osuus valtion budjetista on EU-maiden vertailussa matala.

Tätä ennestään pientä budjettia Orpon hallitus haluaa yhä pienentää. Taiteen ja kulttuurin rahoitusta ollaan leikkaamassa neljä miljoonaa euroa. Yhdessä kuntien valtionosuuksien indeksijäädtysten ja sosiaaliturvaan kohdistuvien leikkausten kanssa kerrannaisvaikutukset kulttuurin kenttään ovat merkittävät.

Taiteen edistämiskeskuksen kautta jaettavat rahoitus esittävän taiteen kentälle on osa kokonaisuutta, joihin on kerrottu kohdistuvan 5 % leikkaus vuonna 2024. Edistämiskeskuksen rahoituksella tuetaan sellaisia teatterin, tanssin ja sirkuksen ammattiorganisaatioita, jotka eivät ole valtionosuusjärjestelmän piirissä. Taiteen edistämiskeskuksen kautta rahoitetut vapaan kentän organisaatiot

ja alustatoimijat ovat merkittävä osa suomalaista esittävän taiteen kenttää. Kuten valtionosuustoimijoiden ja kansallisten taidelaitosten, myös niiden rahoitus tulisi säilyttää vähintään nykyisellään tai mieluummin sitoa indeksiin.

SDP:n tavoitteena on kasvattaa taiteen ja kulttuurin osuutta yhteen prosenttiin valtion budjetista. Se olisi kansantalouden ja julkisen talouden kannalta erittäin tehokas toimi. Jos kulttuurialan osuus bruttokansantuotteesta nousisi EU:n keskitasolle, niin luotu arvonlisä julkiselle taloudelle olisi jopa 2,5 miljardia euroa. Tämä tarkoittaisi myös tuhansia uusia työpaikkoja ja miljoonia lisää verotuloja.

Lähiliikunta tukee kansanterveyttä

UKK-instituutin tutkimusten mukaan liikkumattomuus aiheuttaa yhteiskunnalle vuosittain yli kolmen miljardin euron kustannukset. Erityisen huolissaan tulee olla lasten ja nuorten vähäisestä liikkumisesta. Kuitenkin hallitus pienentää valtion liikuntatoimen perustoiminnan määrärahoja vuonna 2024. Hallituskauden kuluessa määrärahat laskevat asteittain yhä enemmän.

Liikunnan toimintaedellytyksiä heikennetään laajasti. Vapaan sivistystyön koulutuksessa liikunnan koulutuskeskukset järjestävät mm. urheilijoiden valmennukseen

liittyvää koulutusta sekä urheiluseurojen ohjaajien, valmentajien ja seurahenkilöstön koulutusta yhteistyössä liikuntajärjestöjen kanssa. Lisäksi ne toimivat koko väestölle tarkoitettuina kunto- ja terveysliikunnan koulutuskeskuksina.

Liikunnan edistämisen kannalta olisi tärkeää, että liikuntapaikkarakentamisen määrärahojen leikkauksia ei kohdenneta aluehallintovirastojen myöntämiin lähiliikuntapaikkahankkeisiin. Lähiliikuntapaikat ovat tärkeitä erityisesti lasten ja nuorten sekä ikääntyneiden liikkumisen ja liikunnan harrastamisen paikkoja.

Hallitusohjelmassa liikunnallisen elämäntavan edistäminen on nostettu ensi kertaa mittavasti Suomen tulevaisuuden kannalta ratkaistavaksi teemaksi. Urheiluun ja liikuntaan esitetyt leikkaukset eivät tue millään tavalla tätä tavoitetta.

Nuorisotyön arvo on nähtävä

Nuorisotyön edistämiseen esitetään miljoonan euron leikkausta. Nuorten syrjäytymisen ehkäisy on huomioitu hallitusohjelmassa, mutta määrärahojen tasolla tavoitteiden saavuttaminen yhdessä muun muassa sosiaaliturvaan aiheutuvien leikkausten kanssa vaarantavat tavoitteet. Avustusten pienentyessä rahoitusvastuu siirtyy muun muassa kunnille. Vaarana on, että toiminta lakkaa tai supistuu kunnassa.

Etsivä nuorisotyö ja työpajat täydentävät sosiaalisesti kestäväällä tavalla kansallista pyrkimystä nostaa osaamista ja koulutustasoa sekä lisätä jatkuvaa oppimista. Esimerkiksi vuonna 2022 etsivien nuorisotyöntekijöiden ohjaamista nuorista lähes 40 prosentin kanssa oli tavoitteena koulutussiirtymän sujuvoittaminen, ja yli 95 prosenttia etsivän nuorisotyön organisaatioista toimi yhteistyössä toisen asteen oppilaitosten kanssa (peruskoulun kanssa 92 %). Koulutuksensa keskeyttäneet opiskelijat nuoren kotikunnan etsivälle nuorisotyölle ilmoittavat ammatilliset oppilaitokset ovat merkittävän yksittäinen väylä, jonka kautta etsivä nuorisotyö tavoittaa tukea tarvitsevia nuoria (vuonna 2022 32 % kaikista ohjatuista nuorista, eli lähes 6500 nuorta).

Työpajat taas on todettu koulutusten järjestäjien kannalta merkittäväksi vaihtoehdokseksi oppimisympäristöksi esimerkiksi oppivelvollisuusudistuksen yhteydessä. Laajennetun oppivelvollisuuden myötä toisella asteella työskennellään yhä enemmän opiskelijoiden perustaito-

jen, opiskeluvälmiuksien ja motivaation kohentamiseksi. Monelle ammatillisessa tai tutkintokoulutukseen valmistavassa (TUVA-)koulutuksessa opiskelevalle oppimisen ja kasvun tueksi kaivatut ratkaisut voivat löytyä työpajalta, missä tarjolla on pienempiä ryhmäkokoja, henkilökohtaisia valmennussuunnitelmia, luottamuksellisia keskusteluja sekä yksilöllistä ohjausta ja tekemällä oppimista ammatillisten tehtävien parissa. Kouluttautumismahdollisuuksien alueellista saavutettavuutta tarkasteltaessa tulee huomioida, että työpajatoimintaa on Suomessa tarjolla huomattavasti kattavammin kuin oppilaitosten järjestämää koulutusta, sillä työpaja löytyy lähes 90 prosentissa kunnista.

Panostukset pelkän perusasteen koulutuksen varassa olevien ja vaikeasti työllistyvien kohderyhmien oppimiseen ovat nyt avainasemassa, jotta yleistä osaamistasoa voidaan nostaa ja lähestyä kaikille kansalaisille yhdenvertaisesti tarjoutuvia koulutus- ja työmahdollisuuksia. On ensiarvoisen tärkeää tarjota oppilaitosten ja avoimien työmarkkinoiden ulkopuolella oleville mahdollisuuksia perus- ja ammatillisten taitojen kehittämiseen yhteisössä ja yhdessä tekemällä. Näin mahdollisuudet jatkuvaan ja elinikäiseen oppimiseen tulisivat aidosti kaikkien ulottuville.

Perumme opetus- ja kulttuuriministeriön 10 miljoonan euron leikkauksen

Osoitamme korkeakoulujen aloituspaikkojen lisäämiseen 25 miljoonaa euroa.

Lisäämme AMK:n rahoitukseen 12 miljoonaa euroa sote-harjoittelukorvauksen leikkauksen perumiseksi.

Perumme EU-ETA-alueen ulkopuolisten korkeakouluopiskelijoiden lukukausimaksun korottamisen 5 miljoonaa euroa.

Perumme avoimen korkeakoulutuksen rahoituksen 2 miljoonan euron leikkauksen.

Perumme opintorahan indeksijäädytyksen, 14 miljoonaa euroa.

Perumme vapaan sivistystyön leikkauksen, 19 miljoonaa euroa.

Perumme taiteen ja kulttuurin leikkauksen, 4 miljoonaa euroa.

Perumme liikuntatoimen rahoituksen leikkauksen, 4 miljoonaa euroa.

Perumme nuorisotoimen miljoonan euron leikkauksen.

KOTEJA JA KASVUA

Rakennusalan luottamus on palautettava	44
Vaikuttavaa infrarahankäyttöä ja paluu parlamentaarisesti sovitulle tielle	50
Vahvalla talous- ja elinkeinopolitiikalla yli vaikeiden aikojen	54
Itäisen Suomen elinvoiman tukeminen	58

Rakennusalan luottamus on palautettava

Rakennusala on tällä hetkellä syvässä suhdannekuopassa. Korkeiden nousu, asuntokaupan hidastuminen ja kustannusten kasvu ovat romahduttaneet asuntoaloitukset historiallisen alas. Hallituksen toimet asuntorakentamisen vauhdittamiseksi ovat riittämättömiä. SDP:n mielestä nyt tarvitaan suhdanneluontoisia ja määräaikaista tukitoimia, jolla palautetaan rakennusalan luottamus ja autetaan alaa pahimman yli. Toimien pitäisi tukea etenkin kohtuuhintaista asuntotuotantoa sekä asuntojen korjausrakentamista sekä ensiasunon hankintaa. SDP:n mielestä valtion asuntotuotannon tuilla täytyy toteuttaa tuotantoa, joka on aidosti kohtuuhintaista eli asuntojen vuokrataso jää alle markkinavuokrien. Kaupungistuminen jatkuu ja uusille, kohtuuhintaisille asunnoille on kova tarve. Lisäksi hallituksen leikkaukset sosiaaliturvaan lisäävät edullisempien asuntojen tarvetta entisestään. Vuokra-asuntojen kysyntä on vahvaa erityisesti kasvukeskuksissa. Kolmasosa suomalaisista asuu vuokra-asunnossa. Myös kohtuuhintaista asuntotuotantoa edustavien asumisoikeusasuntojen kysyntä on merkittävää etenkin kasvukeskuksissa.

Pitkäjänteistä ja ennustettavaa asuntopolitiikkaa

Asuntopolitiikan tulee SDP:n mielestä olla pitkäjänteistä ja ennustettavaa. Jokaiselle on taattava mahdollisuus kohtuuhintaiseen asumiseen. Eduskunnan tarkastus-

valiokunta julkaisi lokakuussa 2018 mietintönsä Asuntopolitiikan kehittämiskohteet. Siinä asetettiin yksimielisesti tavoitteeksi, että asuntopolitiikasta laaditaan kokonaisvaltainen ja tavoitteellinen kahdeksan vuoden kehittämisohjelma. Viime vaalikaudella eduskunta käsitteli valtioneuvoston selonteon Asuntopolitiikkaa kehittämisohjelma vuosiksi 2021–2028. Selonteosta ei saavutettu valitettavasti enää yksimielisyyttä.

Orpon hallitus on heittänyt romukoppaan sekä pitkäjänteisyyden ja kehittämisen että suhdannepolitiikasta tällä hetkellä järkevän vastasyklisyyden asuntopolitiikassa.

Hallituksen esittämät sopeutustoimet ja hallitusohjelman kirjaukset vaikuttavat vahvasti ARA-sektoriin. ARA-tuotannolla on erityinen merkitys ns. vastasyklisessä asunnontuotannossa taloudellisessa matalasuhdanteessa, kun vapaarahoitteiset projektit sakkaavat. Uusien vapaarahoitteisten rakennushankkeiden aloitukset ovat käytännössä pysähtyneet. ARA-toimijoiden toimintaedellytysten heikentäminen esimerkiksi uusien takausmaksujen ja erityisryhmien investointiavustusten leikkausten muodossa näkyvät myös rakennusosalalla laajemmin. Vapaarahoitteisen asuntotuotannon aloitusten voimakas pudotus lisää rakentajien kilpailua ARA-kohteiden rakennusurakoista, ja mahdollistaa asumiskustannuksiltaan kohtuullisten ARA-asuntojen rakentamisen. Nyt on erittäin huono hetki leikata ja heikentää ARA-tuotantoa.

Valtion asuntorahaston varat on käytettävä asumiseen

Valtion asuntorahasto (VAR) on valtion talousarvion ulkopuolinen rahasto, jonka varat ovat kertyneet aiemmin myönnettyistä aravalainoista, korkotuotoista ja takausmaksuista. Rahaston varoista maksetaan Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen myöntämät tuet ja avustukset, kuten muun muassa korkotukilainojen korkotuet, erityisryhmien investointiavustukset, korjausavustukset, energia-avustukset ja uustuotannon käynnistysavustukset.

Rahastosta maksettavat avustukset eivät aiemmin ole kuuluneet valtion menokehysten piiriin, mutta Orpon hallitus aikoo tehdä tähän muutoksen. Myönnettävien avustusten määrä pienenee noin kuudesosaan vuoteen 2023 verrattuna.

Lisäksi Orpon hallituksen budjettiesityksessä vuodelle 2024 ehdotetaan tehtäväksi 500 miljoonan euron ylimääräinen tuloutus VAR:sta valtion talousarvioon hallitusohjelmassa linjatun investointiohjelman rahoittamiseksi. Lisäksi julkisen talouden suunnitelman mukaan VAR:sta on tarkoitus tulouttaa 200 miljoonaa euroa vuonna 2025 ja vielä 100 miljoonaa euroa vuonna 2026, yhteensä 800 miljoonaa euroa.

SDP:n mielestä VAR:n varoja tulee käyttää jatkossakin vain rahaston sääntöjen mukaisiin käyttötarkoituksiin, kuten kohtuuhintaisen asuntotuotannon edistämiseen ja asuntojen korjaamiseen ja kunnossapitoon sekä asuinalueiden kehittämiseen esimerkiksi lähiöohjelman kautta. SDP vastustaa asuntorahaston siirtämistä kehysten piiriin.

Uusia koteja ja ratkaisuja rakennusalan kriisiin

ARA-vuokra-asuntojen ja asumisoikeusasuntojen markkinatilanne kaikilla MAL-seuduilla on pääsääntöisesti hyvä, yllitarjontaa tai tyhjiä asuntoja ei ole. Vaikka vuokratalo- ja asumisoikeusyhtiöt joutuvat korkojen ja kustannusten voimakkaasti noustua nostamaan vuokria

ja käyttövastikkeita tuntuvasti, silti edes 10 prosentin luokkaa oleva korotus ei vielä heikennä niiden kysyntää suurimmissa kaupungeissa, koska vapaarahoitteiset vuokrat eivät yllitarjonnasta huolimatta ole laskeneet.

ARA-tuotannon rakennuskustannukset ovat jo laskussa, joten vastasykliselle valtion tukeman tuotannon lisäämiselle on nyt hyvät edellytykset. ARA:lla on tänä vuonna käytössä suuri korkotukilainavaltuus 1,95 miljardia euroa. ARA:n arvion mukaan lainoituspäätöksen voisi saada tänä vuonna jopa 8 000 uutta ARA-asuntoa. ARA-rakentaminen ja erilaiset muut avustukset elvyttävät rakentamisen aloituksia vielä tämän syksyn. Ensi vuonna korkotukivaltuus ei mahdollista enää yhtä suurta tuotantomäärää ja myös korjaamisen avustusten rakentamista lisäävä vaikutus hiipuu. Vuonna 2024 on seurattava rakennusalan tilannetta ja korkotukivaltuuden riittävyttä. Mikäli elvytystarve jatkuu pitempään, ei ole perusteltua supistaa rakentamista valtion tukemaa tuotantoa pienentävillä päätöksillä. Korkotukivaltuuden määrää on tarvittaessa nostettava lisätalousarvioissa. SDP esittää, että käynnistysavustuksia MAL-alueille kaupunkiseuduilla jatketaan kohtuuhintaisen asuntotuotannon lisäämiseksi kuten viime hallituskaudella.

Erityisryhmien asuminen

Erityisryhmien vuokra-asuntoihin kohdennettava investointiavustuksen määrä pienenee kehyskaudella ollen 63 miljoonaa euroa vuonna 2024 ja vuodesta 2025 eteenpäin 43 miljoonaa euroa vuodessa (vrt. 90 miljoonaa euroa vuonna 2022 ja 120 miljoonaa euroa vuonna 2023). ARAssa on kuitenkin käsittelyssä monin verroin enemmän erityisryhmien investointiavustushankkeita verrattuna hallituskauden avustusvaltuuteen. Tässä tilanteessa olisi erittäin kannattavaa korottaa erityisryhmien investointiavustusten määrää, sillä hankkeita on jonossa, eikä vuoden 2023 valtuus (120 miljoonaa euroa) tule riittämään. SDP esittää, että erityisryhmien investointiavustuksen määrä nostetaan vuoden 2023 tasolle eli 120 miljoonaan euroon. Näin saataisiin liikkeelle esimerkiksi ikääntyvälle Suomelle tärkeää palveluasumista. Lisäksi on tarvetta esimerkiksi uudelle opiskelija-asuntuotannolle korkeakoulujen aloituspaikkojen kasvaessa.

Asumisoikeusasuminen

Asumisoikeusasunnoilla on asuntopoliittinen merkitys ja tarve etenkin kasvukeskuksissa. Ne ovat kunnille tärkeä työkalu esimerkiksi segregatian ehkäisyssä ja asuinalueiden monipuolisen asukas- ja asuntojen hallintamuotorakenteen turvaamisessa. Asumisoikeusasuntoja on viime vuosina aloitettu rakentamaan keskimäärin noin 1 700 asuntoa vuosittain. Asumisoikeusasuntoja rakennetaan kysyntään pohjautuen, joten niille on edelleen olemassa asuntopoliittista tarvetta. Asumisoikeusasuntotuotannon jatkaminen ei lisää millään tavoin valtion menoja nykyisestä. SDP vastustaa ehdottomasti hallitusohjelman kirjausta lakkauttaa uusien asumisoikeusasuntojen rakentaminen.

Korjausrakentaminen osaksi ratkaisua

Asuinrakennusten vuosittainen korjaustarpeen arvioitiin olevan vuoden 2021 arvion perusteella noin 8 miljardia euroa vuodessa. Tästä asunto-osakeyhtiöiden omistajat ja osakkaat korjaavat arviolta 3,5 miljardilla eurolla vuodessa. Hallitus pienentää asuinrakennusten ja asuntojen korjausavustuksia 9,55 miljoonaan euroon vuonna 2024 ja kehyskaudella 2025–2027 ne ovat 7–9,5 miljoonaa euroa vuodessa (vrt. 21 miljoonaa euroa vuonna 2023). Avustuksia myönnetään iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden asuntojen korjaamiseen, hissien jälkiasentamiseen ja liikkumisesteiden poistamiseen asuinrakennuksissa sekä avustuksiin kuntotutkimusten ja korjaussuunnitelmien laatimiseen.

SDP:n mielestä nyt tarvitaan energiatehokkaaseen korjausrakentamiseen suhdanneluontoinen ja määräaikainen tukiväline riittävällä rahoituksella. SDP esittää, että asuntojen korjaus- ja energia-avustuksiin ja lämmitystaparemontteihin kohdennetaan valtion asuntorahastosta uusi 140 miljoonan euron valtuus määräajaksi vuosille 2024–2025.

Suhdanneluontoisia avustuksia on myönnetty myös finanssikriisin aikaan vuosina 2009–2010 ja vuosina 2013–2014, jolloin niiden vaikuttavuus oli hyvä. Nyt on hyvä hetki tukea asuntojen energiatehokasta korjaamista määräaikaisella avustuksella myös energiatehokkuuden lisäämiseksi ja ilmastohaasteisiin vastaamiseksi. Energiatehokas asunto on myös edullinen asua. Lisäksi SDP esittää, että kotitalousvähennys ulotetaan myös asunto-osakeyhtiöiden remontteihin.

SDP kiirehtii myös asunto-osakeyhtiöiden perusparannuslainojen valtioneuvoston koskevan lainsäädännön uudistamista.

Ensiasunnon ostajalle määräaikainen tuki

Hallituksen esitys poistaa ensiasunnon ostajan vapautus varainsiirtoverosta myöhentäneen ensiasunnon hankintaa entisestään. Suomessa ensiasunnon hankinnan keski-ikä on noussut tasaisesti ja on tällä hetkellä noin

30 ikävuotta. Omistusasumisen yleisyys nuorten keskuudessa on pudonnut kolmanneksella vuodesta 2010. SDP haluaa tukea nuoria ja vastustaa ensiasunnon ostajan varainsiirtoverosta vapautuksen poistamista. Tämä voidaan toteuttaa kustannusneutraalisti, jos hallituksen esittämä alennus varainsiirtoveroon rajataan koskemaan vain omaan käyttöön hankittavia asuntoja. Lisäksi SDP on esittänyt vuonna 2024 ensiasunnon ostaville asuntolainan korkovähennysoikeuden palauttamista määrääjäksi.

Vuoden 2024 talousarviossa kiinteistöveron maapohjan kiinteistöveroprosenttien alarajan korottaminen peräti 40 prosentin verran kasvattaa ensi vuonna kiinteistöverorasitusta merkittävästi, erityisesti eteläisen Suomen isoissa kaupungeissa, joissa asuminen on muutoinkin kalleinta. Tämä nostaa entisestään asumismenoja. Uudistuksen ajankohtaa on syytä miettiä tarkoin tässä suhdannetilanteessa. SDP kannattaa kiinteistöverouudistusta siten, että kiinteistöjen arvostusperiaatteet uudistetaan niin, että kiinteistöjen verotukselliset arvot ovat lähempänä käypiä arvoja.

Väestöltään vähenevillä alueilla taloyhtiöillä on vaikeuksia saada lainaa korjaushankkeisiin ja asuntojen kysyntä joillain alueilla on erittäin vähäistä. On tärkeää, että väestöltään vähenevien alueiden vuokrataloyhtiöitä tuetaan, jotta kiinteistökantaa voidaan sopeuttaa vähenevään kysyntään hyvissä ajoin ennen kuin ongelmat kärjistyvät. Näin myös yleinen asuntomarkkinatilanne, esimerkiksi

omistusasuntojen, tilanne paranee, kun tyhjänä oleva vuokra-asuntokanta alueella vähenee. Purkuavustusvaltuuksien ja -akordien osalta pitää huolehtia, että ne ovat riittävällä tasolla.

Asunnottomuus on selätettävä

Asunnottomuuden vähenemisen hyvä kehitys on vaaka-laudalla hallituksen politiikan vuoksi. Hallitus päätti lieventää viime hallituksen tavoitetta poistaa asunnottomuus vuoteen 2027 mennessä. Nyt tavoitteena on vain pitkäaikaisasunnottomuuden poistaminen. SDP pitää tätä valitettavana tavoitteen keventämisenä. Asumistuen ja toimeentulotuen leikkaukset, asumisneuvonnan tuen puolitus, vuokrien korotuspaineet ja vähäiset uusien asuntojen rakentamisen määrät vaikeuttavat asunnottomuuden vastaista työtä. Jo nyt on nähtävissä, että häättöjen määrät ovat kääntyneet nousuun.

Asumistuen leikkaukset, asumisneuvonnan tuen puolitus, vuokrien korotuspaineet ja vähäiset uusien asuntojen rakentamisen määrät vaikeuttavat asunnottomuuden vastaista työtä.

Hallituksen esitys asumisneuvontaan varatun määrärahan puolittamisesta vuodelle 2024 ei ole järkevää saati pitkäjänteistä asuntopolitiikkaa. Asumisneuvonta on todettu onnistuneeksi ennaltaehkäiseväksi palveluksi esimerkiksi

vuokravelkojen, asumisen häiriöiden ja häätöjen vähentämisessä sekä asumisen jatkumisen turvaamisessa. Se on kustannustehokasta ja tuo säästöjä auttamalla asukasta ennen ongelmien kärjistymistä. SDP esittää, että perutaan hallituksen leikkaus asumisneuvontaan ja osoitetaan valtion asuntorahastosta asumisneuvontaan 2 miljoona euroa vuonna 2024 budjettirahoituksen lisäksi. Lisäksi SDP peräänkuuluttaa pitkäjänteistä ja kunnianhimoista asunnottomuuden vastaista työtä.

Monen suomalaisen koti on lähiössä

Arviolta 1,5 miljoonaa suomalaista asuu lähiöissä. Lähiöohjelman tavoitteena on ehkäistä asuinalueiden eriytymistä, edistää asuinalueiden palvelutarjontaa ja elinkeinotoimintaa, vahvistaa asukkaiden osallisuutta, terveyttä ja hyvinvointia, parantaa eri asukasryhmien vuorovaikutusta ja luoda viihtyisiä, turvallisia ja kiinnostavia asuin ympäristöjä. Hankkeiden avulla ehkäistään asuinalueiden eriytymistä (segregaatiota), lisätään asukkaiden hyvinvointia ja osallisuutta, edistetään asuinalueiden elinvoimaisuutta ja turvataan palveluiden ja asumisen hyvä taso. Orpon hallitus aikoo lakkauttaa lähiöohjelman. SDP:n mielestä ohjelmaa tulee jatkaa ja siihen osoittaa yhteensä 20 miljoonaa euroa vuosina 2024–2027 valtion asuntorahastosta.

SDP:n asumisen ja rakentamisen paketti

Rakentaminen

- **Nyt tarvitaan suhdannevaihtelua tasaavia ja määräaikaista tukitoimia, jolla palautetaan rakennusalan luottamus ja autetaan alaa pahimman yli.** Toimien tulisi tukea sekä kohtuuhintaista asuntotuotantoa, että asuntojen korjausrakentamista. Mielestämme valtion asuntotuotannon tuilla täytyy toteuttaa tuotantoa, joka on aidosti kohtuuhintaista eli asuntojen vuokrataso jää alle markkinavuokrien.
- **Korotamme erityisryhmien rakentamisen avustusvaltuutta vuoden 2023 tasolle eli 120 miljoonaan euroon.** Näin saadaan liikkeelle opiskelija- ja nuorisotasumista sekä ikääntyneille tärkeää palveluasumista. Hankkeita on jonoksi asti eivätkä valtuudet tule ilman korotusta riittämään.
- **Luomme korjausrakentamiseen finanssikriisin aikaan käytössä ollut energiatehokkaan korjausrakentamisen määräaikaisen tukivälineen asuinyhteisöille vuosiksi 2024–2025,** jonka valtuus on vähintään yhteensä 140 miljoonaa euroa. Tämä rahoitetaan valtion asuntorahastosta.
- **VAR:n varoja tulee käyttää jatkossakin vain rahaston sääntöjen mukaisiin käyttötarkoituksiin,** kuten kohtuuhintaisen asuntotuotannon edistämiseen ja asuntojen korjaamiseen ja kunnossapitoon sekä asuinalueiden kehittämiseen esimerkiksi lähiöohjelman kautta. Emme kannata valtion asuntorahaston siirtämistä kehysten piiriin eikä 500 miljoonan euron tuloutusta budjettiin. Asuntorahaston uusia tulonlähteitä täytyy kartoittaa pikaisesti.
- **Emme kannata hallituksen esitystä kiinteistöveron alarajan korottamisesta** sillä se heikentää asuntopoliittikan ennustettavuutta ja nostaa kustannuksia erityisesti eteläisen Suomen isoissa kaupungeissa, joissa asuminen on muutoinkin kalleinta.
- **Tuemme nuoria ja vastustamme ensiasunnon ostajan varainsiirtoverosta vapautuksen poistamista** ja olemme esittäneet sitä vastoin ensiasunnon ostajille asuntolainan verovähennysoikeuden palauttamista määräajaksi.
- **Haluamme turvata asumisoikeusasumisen myös tulevaisuudessa** ja vastustamme ehdottomasti hallitusohjelman kirjausta lakkauttaa uusien asumisoikeusasuntojen rakentaminen.

Asumisen tuki ja asunnottomuuden ehkäisy

Asuminen

- **Selvitämme kotitalousvähennyksen ulottamista myös asunto-osakeyhtiöiden remontteihin.**
- **Kannatamme kokonaisvaltaista kiinteistöverouudistusta** siten, että kiinteistöjen arvostusperiaatteet uudistetaan niin, että kiinteistöjen verotukselliset arvot ovat lähempänä käypiä arvoja. Kiinteistöverokantojen muuttamista tulee tarkastella vasta kokonaisvaltaisen uudistuksen yhteydessä.
- **Käynnistämme kohtuuhintaisen tuetun omistus- asumismallin suunnittelun pikaisesti.**
- **Pidämme hallituksen leikkausta asumistukeen kohtuuttomana ja perumme sen.** Hallituksen leikkaus yleiseen asumistukeen ei vaikutusarvioiden mukaan tule laskemaan vuokratasoa, sillä ei ole työllisyysvaikutuksia, mutta se pudottaa 15 000 ihmistä toimeentulotuen asiakkaiksi, ja lisää toimeentulotukimenoja 77 miljoonaa euroa vuodessa.
- **Tavoitteemme on viime vaalikauden mukaisesti asunnottomuuden poistaminen vuoteen 2027,** ei vain pitkäaikaisasunnottomuuden poistaminen, kuten hallitus on linjannut. Lisäksi SDP peräänkuuluttaa pitkäjänteistä ja kunnianhimoista asunnottomuuden vastaista työtä.
- **Perumme hallituksen leikkauksen asumisneuvontaan** osoittamalla valtion asuntorahastosta asumisneuvontaan 2 miljoonaa euroa vuonna 2024 budjettirahoituksen lisäksi.
- **Jatkamme lähiöohjelmaa** ja osoitamme siihen yhteensä 20 miljoonaa euroa vuosina 2024–2027 valtion asuntorahastosta.

Vaikuttavaa infrarahankäyttöä ja paluu parlamentaarisesti sovitulle tielle

SDP pitää parlamentaarisesti valmistellun valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman (Liikenne12) periaatteita ja tavoitteita tärkeinä kaikissa tilanteissa. Suomi tarvitsee nyt ja tulevaisuudessa kehittyvän liikennejärjestelmän ja toimivan väyläverkon palvelemaan ihmisten ja elinkeinoelämän tarpeita.

Jo koronapandemiasta palautumisen myötä alkanut talouskasvu on nostanut kustannustasoa polttoaineiden ja energian osalta. Venäjän aloittama hyökkäyssota on kiihdyttänyt kehitystä entisestään Euroopan irtautuessa venäläisestä energiasta ja raaka-aineista. MAKU- eli maarakennuskustannusindeksi on noussut kymmeniä prosentteja vaikuttaen suoraan väylähankkeiden hintaan.

Väylärahoitus tulee aina olemaan rajallista, siksi se on käytettävä mahdollisimman tehokkaasti hyödyksi. Tämä vaatii yhä parempaa tietopohjaista päätöksentekoa ja avointa valmistelua, jotta eri toimijoille kunnista elinkeinoelämään muodostuu selkeä näkemys valtion väyläpolitiikasta, jonka pohjalle rakentaa omia investointeja tukemaan Suomen talouskehitystä. Tulosten saavuttamiseksi rahoitus vaatii pitkäjänteisyyttä ja ennustettavuutta.

Kustannustason nousu tukkii Suomen verisuonet

Väyläverkon korjausvelan kehitys on huolestuttavaa. Kohonneen kustannustason myötä laskennallinen korjausvelka on Väyläviraston arvion mukaan noussut jo noin neljään miljardiin euroon huolimatta aiemmista panostuksista. Hallitus on varannut investointipaketissaan 520 miljoonan kertaluonteisen lisärahoituksen korjausvelan hoitoon, josta ensi vuonna otettaisiin käyttöön 250 miljoonaa. Kuitenkin julkisen talouden suunnitelman mukainen rahoitus yhdistettynä lisärahoitukseen jää edellisen hallituskauden rahoitusta pienemmäksi. Lisäksi kustannustason nousu näkyy lisärahoituksen vaikuttavuudessa. Esitetty määräraha tulee korkeintaan hieman hillitsemään korjausvelan kasvua. Se ei kuitenkaan ratkaise ongelmaa, ellei kustannustasossa tapahdu merkittävää muutosta. Verraten esitettyä vuoden 2024 yli 1,53 miljardin rahoitusta vuoden 2020 1,48 miljardin rahoitukseen, ensi vuoden esitys on nimellisesti ennätyskorkea, mutta jää se kustannustason nousun takia ostovoimaltaan reaalisesti noin 300 miljoonaa alhaisemmaksi.

Korkean kustannustason aikana rahankäytön vaikuttavuus korostuu. Tällä hetkellä erityisesti teiden päällysteiden hinnat ovat nousseet muita maarakennuskustannuksia enemmän. Tässä korkeiden hintojen tilanteessa ministerit Purra ja Ranne ovat päättäneet käyttää rahoitusta juuri asfaltointiin. Väylävirasto ilmoittikin jo 250 milj. lisärahoituksen turvin pyrittävän 4 000 päällystekilometriin vuonna 2024, tähän on aiemmin päästy 2020 ja 2006. Olisi hyvää muistaa, että korjausvelka koostuu muustakin kuin asfaltista. Uusi pinnoite ei pelasta, jos tienpohja ja sen kuivatus eivät ole kunnossa. Suomen väyläverkolla on runsaasti myös muita korjausta vaativia rakenteita, esimerkiksi tuoreen arvion mukaan 900 siltaa luokitellaan huonokuntoiseksi tai erittäin huonokuntoiseksi. Olisikin hyvä harkita, miten paljon lisärahoitusta kannattaa osoittaa sinne missä hintataso on noussut eniten ja eurolla saadaan suhteellisesti vähiten aikaan.

SDP korostaa rajallisten perusväylänpidon resurssien mahdollisimman tehokasta ja vaikuttavaa käyttöä koko väyläverkolla. On hyvä muistaa, että Väylävirasto on maantielain mukainen tienpitäjä, jonka asiantuntemuksen käsissä on oltava liikenneverkkojemme pitkäjänteinen kunnossapito ja kehittäminen. Tämä edellyttää virastolta avointa valmistelua ja toiminnan jatkuvaa julkista arviointia.

Juuri alkaneessa Liikenne12-suunnitelman parlamentarisessa päivityksessä on syytä keskittyä siihen, miten

korjausvelka saadaan käännettyä laskuun, kustannustason nousua hillitään ja turvataan kokonaisuudelle riittävä rahoitus. Tarvitaan myös yksityiskohtaisempaa seurantaa korjausvelan kehityksestä. Tahtotila asiassa on yhteinen.

SDP kantaa huolta väyläverkostomme kunnosta sekä vaikutuksista kansalaisten arjen tarpeisiin sekä elinkeinoelämän kuljetuksiin. SDP esittää hallituksen tavoin 250 miljoonan euron lisäystä perusväylänpidon rahoitukseen koko väyläverkolle huomioiden myös alemman tieverkon ja Väyläviraston lakisääteisen tehtävän. Erona hallituksen esityksen on, ettei SDP käytä Valtion asunto-rahastoa liikenteen kustannuksiin. Esityksemme on näin ollen kestävämpi ja sisältää 100 miljoonaa vähemmän kertaluontoista rahaa.

Yksityistiet kuntoon osana teollisuuden huoltovarmuutta

Noin 370 000 km yksityistieverkoston kunnolla on merkitystä etenkin teollisuuden puuraaka-aineen saannissa. Tämä on korostunut Venäjän tuonnin tyrehtyttyä. Kustannustason nousu vaikuttaa myös yksityisteiden kunnostuskustannuksiin. Lisäksi avustusten valtionosuusprosenttia nostettiin vastikään, jotta tienhoitokuntien lykkäämiä, erityisesti suurempia ja kalliimpia uusimis- ja peruskorjaushankkeita saataisiin käyntiin. Hallitus on leikkaamassa rahoitusta avustuksilta.

Toisin kuin hallitus, SDP esittää **5 miljoonan** euron lisäystä puuraaka-aineen kuljetusten varmistamiseksi. Kyse on myös teollisuuden huoltovarmuudesta.

Hallituksen puhaltama uusien väylä-hankkeiden lyhytnäköinen rahoituskupla

Hallitus esittää ensi vuodelle 100 miljoonan suuruista leikkausta uusien liikennehankkeiden kehittämiseen, joka kasvaa portaittain 250 miljoonan vuositason vuoteen 2027 ja jää pysyväksi. Kaikkiaan leikkauksen vaikutus on 720 miljoonaa hallituskaudella. Pysyvä leikkaus puolittaisi uusien hankkeiden rahoituskehyyksen ja lykkäisi tarvittavia investointeja. Leikkaamalla pysyvää rahoitusta tulevaisuudessa ja toteuttamalla oman investointiohjelmansa kertaluonteisilla tuloutuksilla, hallituksen leikkauksessa kyse onkin säästöjen sijaan kehysmenoilla näennäisestä kikkailusta, johon sisältyy merkittävä epävarmuus tuloutusten toteutumisesta. Leikkaus vie lähes kaiken vielä hankkeisiin sitomattoman rahoituksen kehyyksestä ja jo käynnissä olevien hankkeiden kustannusten nousu huolehtii lopusta. Hallituksen investointiohjelman ulkopuolelta ei tilaa uusille liikennehankkeille jää.

Hallituksen ratkaisu on kestävä, kun huomioidaan Liikenne12-suunnitelman tavoitteet pitkäjänteisestä ja tietopohjaisesta väyläverkon kehittämisestä. Suomessa on vihdoin yhdessä parlamentaarisesti valmisteltu suunnitelma, joka sisältää tavoitteet ja priorisoinnin, joiden pohjalta on tehty vuosittain päivittyvä Väyläviraston investointiohjelma. Siinä on avoimen valmistelun kautta etsitty vaikuttavimmat hankkeet koko Suomen liikennejärjestelmän kehittämiseksi. Tämän kehityksen

hallitus lyhytnäköisesti hylkäsi leikkaamalla pysyvää rahoitusta korvaten sen epävarmalla kertarahoituksella sekä tuomalla investointiohjelmansa liikennehankkeita Väyläviraston investointiohjelman ulkopuolelta.

Valtion taloudesta huolta kantavan hallituksen ei toivoisi käyttävän kymmenien tai satojen miljoonien väylähankkeita poliittisena jakovarana.

SDP kannustaa hallitusta palaamaan Liikenne12-valmistelun pariin sekä toteuttamaan omissa liikenneinvestoineissaan avoimesti valmisteltua tietoperusteista Väyläviraston investointiohjelmaa.

Liikennejärjestelmän kehittäminen ja joukkoliikenne ovat unohtuneet

Suomessa ihmiset tarvitsevat joukkoliikennettä päästäkseen töihin, kouluun ja mummolaan. On myös päästövähennysten kannalta tärkeää, että joukkoliikennettä käytetään mahdollisimman paljon siellä missä siihen on edellytyksiä.

Kustannustason nousu on vaikuttanut myös joukkoliikenteen järjestäjiin ja luonut painetta lippujen hinnan korottamiseen. Hallitusohjelman mukainen arvonlisäverokannan nosto 14 %:iin ensi keväänä tuotavalla esityksellä nostaa hintoja entisestään. Samalla hallitus on leikkaamassa 13,3 miljoonaa ilmastoperusteisten toimien lisäykseltä julkisen henkilöliikenteen ostoihin ja kehittämiseen. Tällä määrärahalla on tuettu muun muassa seutu-liikenteen kaluston sähköistymistä ja joukkoliikenteen lisähankintoja. Tarve esimerkiksi paikallisjunaliikenteen määrän kasvattamiselle ei ole poistunut. Yhdistettynä työmatkavähennyksen alarajan nostoon, hallitus tekee virheen päästötavoitteiden kannalta nostaessaan kustannuksia joukkoliikenteen käyttäjille.

Joukkoliikenne on murroksessa monin tavoin Suomessa, kaupungistumiskehitys eriyttää alueiden matkustajavirtoja ja väestö ikääntyy. Toisaalta liikenne palveluna ja digitalisaatio tuovat uusia mahdollisuuksia. Kehitystyötä tarvitaan jatkuvasti ihmisten liikkumistarpeiden ratkaisemiseksi sekä julkisen talouden kannalta tehokkaimpien ratkaisujen löytämiseksi.

SDP näkee joukkoliikenteen tärkeänä osana suomalaisten liikkumisalettia ja palauttaa hallituksen leikkaamaan **13 miljoonan** ilmastoperusteisten toimien lisäyksen joukkoliikenteen ostoihin ja kehittämiseen.

Turvallisempi ja viihtyisämpi taajama

Kävelyn ja pyöräilyn olosuhteiden parantaminen tukee hyötyliikuntaa, mahdollistaa turvallisemman liikkumisen arjessa ja vapaa-ajalla sekä parantaa viihtyvyyttä ja lisää kannusteita ilmastoystävälliseen liikkumiseen. Viime kaudella määräaikaisella rahoituksella kunnolla käyntiin lähtenyt malli nauttii suosiota ja sen avulla parannettiin lasten koulumatkojen turvallisuutta ja tehtiin aikuisille polkupyörästä houkuttelevampi liikkumismuoto työmatkalle tai harrastuksiin. Parantamalla pyöräparkkeja joukkoliikenteen solmukohdissa helpotettiin ihmisten arjen liikkumista. Avustukseen kuuluva kuntien 50 % rahoitusosuus kaksinkertaistaa valtion rahoituksen vaikuttavuuden.

On Orpon hallitukselta epäviisasta leikata tätä jo ennestään vähäistä rahoitusta. SDP esittää **5 miljoonan** euron määrärahan lisäystä yhdessä kuntien kanssa toteuttaviin kävelyn ja pyöräilyn edellytyksiä kehittäviin hankkeisiin.

SDP:n toimet liikennepolitiikassa

- Toteutamme hallituksenkin ehdottama 250 miljoonaa euron lisäys perusväylänpidon rahoitukseen, mutta tehdään rahoitus fiksummin.
- Lisäämme 5 miljoonaa euroa puuraaka-aineen kuljetusten ja teollisuuden huoltovarmuuden varmistamiseksi.
- Palautamme hallituksen leikkaaman 13 miljoonan ilmastoperusteisten toimien lisäyksen joukkoliikenteen ostoihin ja kehittämiseen.
- Lisäämme 5 miljoonaa euroa yhdessä kuntien kanssa toteuttaviin kävelyn ja pyöräilyn edellytyksiä kehittäviin hankkeiden määrärahaan.
- SDP kannustaa hallitusta palaamaan Liikenne12-valmistelun pariin sekä toteuttamaan omissa liikenneinvestointeissaan avoimesti valmisteltua tietoperusteista Väyläviraston investointiohjelmaa.

Vahvalla talous- ja elinkeinopolitiikalla yli vaikeiden aikojen

Suomi on taantumassa, eikä talouskasvua ole odotettavissa kuin aikaisintaan vuoden 2024 alkupuolella. Monet merkit viittaavat VM:n ennustamaa huonompaan kehitykseen. Asuinrakentamisen rinnalla myös teollisuusinvestoinnit putoavat tulevina kuukausina merkittävästi. Suomen tärkeimmän vientimarkkinan Euroopan talouskasvu on hiljentynyt ja erityisesti tärkeimmän vientimaamme Saksan teollisuus on vaikeuksissa. Epävakaa maailmanpoliittinen tilanne lisää epävarmuutta ja huolia taloudessakin.

Tässä tilanteessa hallituksen talouspolitiikassa korostuvat leikkaukset samalla kun kasvupolitiikka ja kunnianhimoiset elinkeinopolitiikka loistavat poissaolollaan. Tämä on lyhytnäköistä. Juuri nyt tarvitaan politiikkaa, joka tähtää talouskasvun ja työllisyyden edellytysten vahvistamiseen.

Suunnitelmallinen ja johdonmukainen finanssi-, innovaatio- ja teollisuuspolitiikka edellyttää kokonaisnäkemystä, jossa puntarissa on myös ekologinen ja sosiaalinen oikeudenmukaisuus. Suomi tarvitsee talouden rakennemuutoksen, mutta se on tehtävä hallitusti ja kokonaisvaltaisesti. Yhden ongelman ratkaisu ei saa synnyttää liitua uusia.

Strateginen teollisuuspolitiikka osoittaa suunnan Suomen menestykseen

Suomalainen teollisuuspolitiikka tulee päivittää vastaamaan tämän päivän haasteisiin. Elämme kompleksisten ja monimutkaisten kriisien maailmassa, jossa on tarve vauhdittaa vihreää siirtymää ja lisätä investointeja ja samaan aikaan vastata geopoliittisiin jännitteisiin. Koordinoidulle ja valtion aktiiviselle roolille perustuvalla teollisuuspolitiikalle on tarve. Valitettavasti hallituksen suunnittelemat toimet kuitenkin lähinnä heikentävät edellytyksiä harjoittaa strategista teollisuuspolitiikkaa. Kansainvälinen kilpailu kiihtyy. Suomella ei ole varaa myöhästyä joukosta siksi, että hallitus on kyvytön vastaamaan Suomen vihreän teollisuuspolitiikan tarpeisiin.

Osaajapula Suomessa jatkuu ja tulee syvenemään merkittävästi seuraavan noususuhdanteen alkaessa. Työikäisen väestön maahanmuuton merkittävä lisääminen on yksi tärkeimmistä keinoista julkisen talouden tasapainon saavuttamiseksi. Hallitus on keskittänyt kaiken tarmonsa vaikeuttamaan työperäistä maahanmuuttoa. Tästä nuivasta linjasta on haittaa niin maamme yrityksille kuin julkiselle taloudelle.

Suomi elää viennistä ja logistiikan näkökulmasta Suomi on saari. 95 prosenttia Suomen ulkomaankaupasta tehdään meriteitse. Olemme yhä enemmän riippuvaisia merikuljetuksista, myös huoltovarmuuden näkökulmasta.

Vihreä siirtymä meriliikenteen logistiikassa on mahdollisuus Suomelle. Samaan aikaan on huolehdittava siitä, että yritysten kuljetuskustannukset pysyvät kohtuullisina ja investointiympäristö vakaana.

Tavoitteena uutta luova Suomi

Hallituksen tekemien T&K-lisäysten kokoluokka on oikea ja se noudattaa viime hallituskaudella sovittua vakaata perustaa T&K-toiminnan vaikuttavuuden kasvulle. Parlamentaarisesti sovittu T&K-rahoituksen kasvu-ura ja järjestelmän tasapainoisen kehittämisen suuntaviivat antavat vahvan pohjan pitkäjänteiselle ja ennakoitavalle politiikalle.

Marinin hallitus sääti lain valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta vuosina 2024–2030. Lisäksi säädettiin yritysten verokannusteista T&K-toimintaan ja luotiin TKI-politiikan suunnittelun ja toimeenpanon ohjaavat periaatteet: ennakoitavuus ja pitkäjänteisyys, panosten vipuvaikutus, kokonaisvaltaisuus sekä tieteen vapaus sekä tutkimuksen ja koulutuksen laatu. Näistä yhdessä sovituista periaatteista on pidettävä kiinni.

TKI toiminta ja sen riittävä rahoitus ovat Suomen kestävän talouskasvun ytimessä. Lainsäädännössä määriteltyjen T&K-lisäysten kohdennus on yksi hallituskauden tärkeistä kysymyksistä. Hyvinvoinnin kasvu perustuu tuottavuuden kasvulle ja tuottavuuden kasvu tulee siitä, että keksitään uusia asioita ja tapoja toimia ja saadaan nämä laajamittaisesti käyttöön.

T&K-rahoituksen lisääminen ennustettavasti ja pitkäjänteisesti luo edellytykset TKI-järjestelmän kehittämiseksi ja osaamisepohjan vahvistamiselle. Rahoituksen kohdentamisessa tulee huomioida tutkimuksen yhteiskunnallisten vaikutusten monimuotoisuus, aikajänteiden vaihtelu ja myös uteliaisuustutkimuksen rooli TKI-toiminnan tukemisessa.

Suomen talouden tuottavuuden kannalta suurten yritysten aktivointi tekemään lisää ja uudistavampaa T&K-työtä on keskeistä. Vain muutama iso yritys käyttää merkittävän osan (yli 10 %) liikevaihdostaan T&K-toimintaan. Myös pienten ja keskisuurten yritysten panos on saatava kasvuun.

Panostetaan yhteistyöhön ja uusiin innovaatioihin

T&K-lisärahoituksen vaikuttavaan käyttöön on kiinnitettävä erityistä huomiota. Se edellyttää korkeimmin koulutetun työvoiman määrän nostamista erityisesti yrityksissä. TKI-järjestelmämme perustana tulee olla riittävän vahva ja uutta luova tutkimuspohja. Suomen TKI-järjestelmän tunnistettu ongelma on, että järjestelmämme keskittyy kansainvälisessä vertailussa liikaa valmiiden tuotteiden parantamiseen eikä tuottavuutta kasvattaviin innovaatioihin (OECD 2017).

Julkisen TKI-rahoituksen tulisi kannustaa elinkeinoelämän ja yliopistojen yhteistyöhön sekä tutkimuksen hyödyntämiseen. T&K-rahoituksen fokus tulee kohdistaa yhteistyöhön, ei toimijoiden väliseen kilpailuun. Vastakainasettelua perus- ja soveltavan tutkimuksen välillä on tärkeää purkaa ja välttää. TKI-ekosysteemin keskuksena on tyypillisesti maailmanluokan tutkimusyliopisto, joka takaa laadun ja vaikuttavuuden kriittisen massan. Tämä houkuttelee lahjakkuuksia, osaajia, yhteistyökumppaneita ja rahoitusta globaalisti.

Suomessa tehtävän tutkimuksen taso on korkea, mutta keskeiset verrokkimaat, kuten muut pohjoismaat, ovat Suomea edellä. TKI-rahoitusta tulee jakaa hallituksen esitystä tasapainoisemmin myös korkeakoulujen perusrahoitukseen ja vapaaseen perustutkimukseen. Tämä toteuttaa paremmin parlamentaarisen sovun mukaisia kokonaisvaltaisuuden, ennakoitavuuden ja pitkäjänteisyyden periaatteita.

Luodaan laajempi pohja innovoinnille

SDP esittää, että Business Finlandin ja VTT:n rahoituksesta siirretään Suomen Akatemialle, yliopistoille ja ammattikorkeakouluille budjetin sisäisenä ja kustannusneutraalilla siirrolla seuraavasti:

- Vähennämme 10,8 miljoonaa euroa VTT Oy:n ja 42,5 miljoonaa euroa Business Finlandin valtion rahoituksesta.

+ Lisäämme 14,3 miljoonaa euroa ammattikorkeakoulujen tutkimustoimintaan, 23 miljoonaa euroa yliopistojen tutkimustoimintaan ja 16 miljoonaa euroa Suomen akatemian tutkimusmäärärahaan.

Vauhditetaan vihreää teollisuutta sujuvoittamalla luvitusta

Hallituksen suunnitelmat sujuvoittaa luvitusta ovat energiamurrosta ja vihreää siirtymää edistävälle tuotantoinvestoinneille sekä Suomen taloudelle hyväksi. Erityisesti tuulivoima ja sähkönsiirtoverkot ovat kärsineet pitkistä käsittelyajoista.

SDP pitää luvituksen sujuvoittamista yhtenä tärkeimmistä vihreää siirtymää edistävästä hankkeista. Elinkeinoelämän keskusliitto on arvioinut, että Suomessa on jopa 20 miljardin euron arvosta investointihankkeita, jotka odottavat lupapäätöksiä tai ovat muuten viivästyneet luvituksen liittyvien epävarmuuksien takia. Viime kaudella käyttöön otettiin vihreän siirtymän kannalta tärkeiden investointihankkeiden lupahakemuksille nopeutettu käsittely vuodesta 23 vuoteen 26 aluehallintovirastoissa ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisessa lupakäsittelyssä.

On tärkeää varmistaa, että luvituksen keveneminen ei johda luontohaittoihin muun muassa varmistamalla ympäristöhallinnon riittävät resurssit sekä kansalaisten vaikuttamismahdollisuudet omaan elinympäristöönsä. Lisäksi on tärkeää varmistaa, että lupaviranomaisilla on riittävästi osaamista, paikallista ymmärrystä sekä henkilöstöä ja muita resursseja lupaprosessin sujuvaksi toteuttamiseksi.

Ekologisen kompensaation soveltaminen osana ympäristöluvitusta hallitusohjelman mukaisesti ei saa johtaa luontoarvojen heikkenemiseen kokonaisuutena. Hallitusohjelmaan sisältyvä aluehallintouudistus vie aikaa ja on varmistettava, että aluehallintouudistus toteutetaan niin, ettei se viivästyä toimeenpanovaiheessa lupaprosesseja entisestän. Uudistuksen suunnitteluvaiheessa on tärkeää viedä eteenpäin esimerkiksi yhden luukun palvelun periaatetta sekä ottaa käyttöön palvelulupaus luvanhakijoille, jotta lupaprosessin pituus olisi paremmin ennakoitavissa. Tätä on edellyttänyt myös eduskunnan ympäristövaliokunta muun muassa rakentamislain uudistamisen yhteydessä.

SDP:n kasvupaketti

- Jatkamme Marinin kaudella alkanutta kunnianhimoista työtä TKI-menojen kasvattamiseksi kohti 4 prosenttia BKT:stä. Perustamme parlamentaarisen seurantar ryhmän tukemaan hallituksen työtä.
- Siirrämme suuremman osan TKI-panostuksista yliopistojen ja Suomen Akatemian valtuuteen. Näin turvataan laadukas perustutkimus, joka on onnistuneen TKI-politiikan perusta.
- Kannatamme lupien sujuvoittamista, jotta kestävät investoinnit turvataan Suomeen. Menettelyjen uudistukset on tehtävä niin, että viranomaisten osaamisesta ja resursseista huolehditaan, ympäristö- ja luontohaittojen minimointi varmistetaan ja ihmisten vaikutusmahdollisuuksia omaan elinympäristöönsä ei rajata.
- Tuplataan TKI-yhdistelmävehennys 81m

Itäisen Suomen elinvoiman tukeminen

Venäjänsä hyökkäyssodan taloudelliset seuraukset ovat merkinneet itäiselle Suomelle merkittävää iskuja. Tässä ajassa koko Suomen elinvoiman turvaaminen on paitsi hyvää aluepolitiikkaa, mutta myös keskeinen turvallisuuspoliittinen kysymys. Marinin hallitus perustikin nopealla aikataululla valtiosihteeri-ryhmän kartoittamaan tukitoimia koko itäisen Suomen elinvoiman vahvistamiseksi, jotka merkittävilta osin vietiinkin kuluvan vuoden budjettiin.

Valitettavasti näyttää siltä, että Orpon hallitus on nyt hukkaamassa edeltäjänsä hyvän perinnön ja sivuuttaa kaiken sen potentiaalin, jota itäisessä Suomessa on. Uuden hallitusohjelman investoinnit painottuvat merkittävästi läntiseen Suomeen ja edellisen hallituksen hyvät linjat Itä-Suomen elinvoimaisuuteen panostamisesta loistavat poissaolollaan.

Jotta myös itäinen Suomi pysyy kasvussa mukana, tarvitaan panostuksia niin koulutettuun työvoimaan, investointien tukemiseen kuin myös saavutettavuuden turvaamiseen. Jotta alueelliset erot eivät pääse repeämään, on hallituksen tehtävänä turvata kasvun edellytykset koko maassa. Ehdotamme erityisesti itäiseen Suomeen kohdistettavaa elinvoimapakettia, jossa parannetaan saavutettavuutta ja hyödynnetään alueen luontaista potentiaalia ja vetovoimaa.

SDP:n itäisen Suomen elinvoimapaketti

- **Luomme itäiseen Suomeen elinvoimavision.** Valtio-sihteerityöryhmän suositusten perusteella itäiseen Suomeen tulee luoda yhdessä alueen ja valtiovallan sekä muiden sidosryhmien kanssa pitkän aikavälin elinvoimavision, jossa alueen omia vahvuuksia tuetaan pitkäjänteisesti ja riittäväillä resursseilla. Julkisen yksityisen sektorin hyvällä yhteistyöllä varmistetaan investointien toteutuminen, työllisyyden edistäminen ja elinvoiman tukeminen.
- **Palautamme aluekehitysrahoituksen.** Esimerkiksi maakuntien omaehtoisen kehittämisen AKKE-rahoitus ja ulkorajayhteistyön CBC-rahoitus on Orpon budjetissa poistettu kokonaan. Rahoituksella on pystytty nopeassa tahdissa käynnistämään ja tukemaan monia hyviä elinvoimasuutta ja työllisyyttä tukevia hankkeita ympäri maan. Itäisen Suomen kehittämiseen osoitetaan 37 miljoonaa osana investointipaketin rahoituskokonaisuutta.
- **Suomen on oltava aktiivinen vaikuttajana Euroopan Unionin aluekehitystä rakennettaessa sekä tätä kautta eri aluekehitysrahastoja hyödyntäen.** EU-rahoituksella ja siihen liittyvällä kansallisella rahoituksella on ollut suuri merkitys aluekehityserojen tasaamisessa ja koko maan kehittämisessä.
- **Kehitämme Itäisen Suomen saavutettavuutta:**
 - Osana Marinin hallituksen valtiosihteerityöryhmän työtä korostettiin Karjalan ja Savon radan investointiohjelman mukaisia hankkeita ja niiden vauhdittamista. Edellytämme hallituksen toimia viivästyneiden hankkeiden täytäntöönpanemiseksi eduskunnan talousarviossa esittämän tahtotilan mukaisesti.
 - Korostamme valtiosihteerityöryhmän loppuraportin mukaisesti Luumäki-Imatra -rata-hankkeen 2. vaiheen käynnistämisen tärkeyttä Itä-Suomen osalta, hanke on Väyläviraston investointiohjelmassa 1A-korissa sekä myös Orpon hallitusohjelman investointipaketissa.
 - Hallituksen on huolehdittava vuonna 2025 alkavien kilpailutuskausien osalta kotimaan tuetun lentoliikenteen riittävästä palvelutasosta.
- **Turvaamme koulutetun työvoiman saatavuutta koko maassa.** Osaavan työvoiman puute nousee yhä useammassa yrityksessä kasvun ja uusi rekrytointien esteeksi. Tämä korostuu erityisesti suurten kaupunkiseutujen ulkopuolella. Meidän tulee jatkaa edelleen panostuksia koulutukseen kaikilla asteilla. Tulevaisuuden työelämä tulee vaatimaan yhä enemmän sekä ammattiosaajia että korkeakoulutettua työvoimaa. Osana Itäisen Suomen investointipakettia turvataan Kuopion pelastusopiston riittävä rahoitus.
- **Mahdollistamme itäisen Suomen tuulivoimarakentamisen.** Tällä hetkellä vain alle neljä prosenttia Suomeen rakennetusta tuulivoimasta sijaitsee Valtatie 5:n itäpuolella. Itäisen Suomen tuulivoimarakentamisen keskeisimpänä esteenä ovat puolustusvoimien aluevalvontajärjestelmän asettamat rajoitteet. Nyt on korkea aika tarttua toimeen ja edistää selvitysmies Arto Rädyn raportin hyviä ehdotuksia ja varmistaa tuulivoimarakentamisen mahdollisuudet myös itäisessä Suomessa. Tämä edellyttää myös, että Fingridin siirtoverkon suunnittelu ja rakentaminen etenevät mahdollisimman nopeasti myös itäisessä Suomessa.
- **Matkailu vahvistaa itäisen Suomen työllisyyttä.** Koko itäisen Suomen luonto- ja retkimatkailun kehittämiseen, kansallispuistojen kunnostamiseen sekä Saimaan alueen markkinointiin ja näkyvyyteen tulee panostaa. Nämä toimet vahvistavat laajasti koko alueen näkyvyyttä ja houkuttelevuutta sekä näin matkailijoiden tuomaan talouskasvua ja työllisyyttä.

TURVALLINEN ARKI

Sisäisen turvallisuuden resurssit on turvattava yli vaalikausien	62
Vakaa ja vaikuttava Suomi	68
Vahva ja uskottava puolustus	71

Sisäisen turvallisuuden resurssit on turvattava yli vaalikausien

Sisäisen turvallisuuden viranomaisten – poliisin, rajavartiolaitoksen, pelastustoimen ja tullin – toimintakyky on turvattava kaikkina aikoina kaikkialla Suomessa. Se tarkoittaa riittävien määrärahojen turvaamista pitkäjänteisesti, yli vaalikausien. SDP tukee hallituksen tavoitetta nostaa poliisien määrää 8 000 poliisiin tasolle. Tämä on jatkoa jo viime hallituskaudella aloitetulle työlle poliisien määrän nostamiseksi pohjoismaiselle tasolle.

Poliisien määrän kasvattamisen rinnalla pelastajapula on ratkaistava Orpon hallituksen tavoitetta nopeammin. SDP esittää pelastajakoulutettavien määrän nostamista siten, että Suomessa on 1000 uutta pelastajaa vuonna 2030. Tämä vaatii hallituksen budjettiesitykseen nähden miljoonan euron määrärahalisäystä. Pelastustoimen palvelujen turvaamisessa sopimuspalokunnilla on tärkeä rooli. Niiden asema ja toimintaedellytykset on turvattava. Tässä vastuussa ovat myös toimintansa aloittaneet hyvinvointialueet.

Suomen itäraja on EU:n ja Naton pisin yhtenäinen valtiolinen maaraja suhteessa Venäjään. Rajaturvallisuudesta on huolehdittava muuttuvassa turvallisuusympäristössä riittävin ja toimintakyvyn turvaavin resurssein. Hallituksen talousarvioesityksessä ja julkisen talouden suunnitelmassa Rajavartiolaitoksen perusrahoitukseen jää merkittävä vaje, joka uhkaa kasvaa kehyskauden lopussa vuonna 2027 jopa 25 miljoonaan euroon. Rahoitusvaje tulee vaikuttamaan merkittävästi Rajavartiolaitoksen

operatiiviseen suorituskkyyn viimeistään vuodesta 2025 alkaen.

On välttämätöntä, että Rajavartiolaitoksen resurssit turvataan. Nykyisessä toimintaympäristössä Rajavartiolaitoksen perusrahoitusta on vahvistettava kehyskauden aikana. Rahoitusvaje on kurottava umpeen kehyskauden kuluessa, samalla varmistaen Rajavartiolaitoksen tarvitsemat kalustohankinnat ja investoinnit.

EU-yhteistyöllä on tärkeä rooli rajaturvallisuuden varmistamisessa erityisesti, jos tilanne ulkorajalla heikkenee. Suomen on oltava aktiivinen toimija Euroopan unionissa Frontex-yhteistyön puitteissa.

Turvallisuuden tekijöille on varmistettava turvallinen työelämä

Poliisin, pelastustoimen, rajavartiolaitoksen ja tullin ammattilaiset pitävät koko yhteiskuntamme ja sen jäsenten arjen turvallisena. Yhteiskunnan velvollisuutena on huolehtia sisäisen turvallisuuden tekijöiden turvallisesta työelämästä. Tämä edellyttää riittävää ja osaavaa henkilöstöä.

Poliisin tai pelastajien määrän kasvattaminen ei onnistu ilman, että varmistamme riittävät hakijamäärät kaikille sisäisen turvallisuuden koulutusaloille. Osaavan henkilöstön riittävyys eri sisäisen turvallisuuden sektoreilla on Suomen ja suomalaisten turvallisuuden kannalta kriittisen tärkeä kysymys, joka on ratkaistava. Koulutusmäärien lisääminen ei siksi yksin riitä, vaan henkilöstön riittävyyden turvaamiseksi tulevaisuudessa tarvitaan myös muita toimenpiteitä.

Laajeneviin koulutuksiin esimerkiksi poliisi- ja pelastusalan osalta tarvitaan riittävästi pääsyvaatimukset täyttäviä hakijoita. Alojen vetovoimatekijät tulee selvittää ja määritellä toimenpiteet hakijamäärien kasvattamiseksi. Alojen veto- ja pitovoiman lisäämiseksi tulee käynnistää selvitystyö, johon osallistetaan työntekijä- ja työnantajajärjestöt yhdessä valtiovallan kanssa. Tavoitteena on oltava poikkihallinnollinen ohjelma, joka osaltaan varmistaa turvallisuuden tekijöiden turvallista työelämää.

Kaikkien sisäisen turvallisuuden viranomaisten toimintaedellytykset on turvattava yli vaalikausien.

Nostamme pelastajakoulutettavien määrää niin, että tavoiteltu 1 000 uutta pelastajaa saavutetaan jo vuonna 2030.

Vahvistamme Rajavartiolaitoksen perusrahoitusta kehyskauden aikana. Vuodelle 2024 Rajavartiolaitokselle osoitetaan 10 miljoonan lisärahoitus, jonka riittävyttä seurataan kehittyvän tilanteen mukaan.

Laadimme yhdessä valtion sekä työntekijä- ja työnantajajärjestöjen kanssa poikkihallinnollisen ohjelman sisäisen turvallisuuden viranomaisten turvallisen työelämän kehittämiseksi ja alojen veto- ja pitovoiman vahvistamiseksi.

Maahanmuuttopolitiikan on oltava hallittua ja sosiaalisesti oikeudenmukaista

Maahanmuuttopolitiikan on oltava kaikkina aikoina hallittua ja sosiaalisesti oikeudenmukaista. Onnistunut maahanmuuttopolitiikka edellyttää riittäviä viranomaisresursseja, sujuvia lupa- ja viranomaisprosesseja sekä ajantasaista lainsäädäntöä.

Humanitaarisessa maahanmuutossa turvapaikkaprosessin kesto on kyettävä lyhentämään nykyisestä ja viranomaisten riittävät resurssit on varmistettava. Toimiva ja tehokas turvapaikkaprosessi on sekä hakemuksen tekijän että valtion edun mukainen.

SDP ei tue Orpon hallituksen tekemää linjausta alentaa pakolaiskiintiötä 500 kiintiöpakolaisen tasolle vuodesta 2024 alkaen. Kiintiöpakolaisuus on kaikkein vaikuttavin tapa toteuttaa humanitääristä maahanmuuttoa Suomeen ja kohdistaa apua sitä eniten tarvitseville ihmisille, kuten kriisialueiden naisille, lapsille ja perheille.

Suomen pakolaiskiintiön tulee olla vuoden 2024 osalta 850–1050 pakolaisen tasolla. Koska pakolaiskiintiön tasosta päätetään vuosittain valtion talousarvion yhteydessä, tulee Suomen säilyttää mahdollisuus suhteuttaa vastaanotettavien pakolaisten määrä globaaliin pakolaistilanteeseen, kuten on toimittu koko 2000-luvun ajan. Pakolaisten vastaanottamisessa avainasemassa on onnistunut kotoutuminen ja valtion vahva sekä vaikuttava yhteistoiminta niin kuntien, hyvinvointialueiden kuin kolmannen sektorin toimijoidenkin kanssa.

Työllistyminen, kielitaito ja opiskelu tukevat vaikuttavaa kotoutumispolitiikkaa

Kotoutuminen on ohittamattoman tärkeä osa onnistuneen maahanmuuttopolitiikan kokonaisuutta. Kotoutumisen on oltava mahdollisimman nopeaa ja tukitoimien vaikuttavia. Palvelujen piiriin on päästävä nopeasti maahantulon jälkeen ja kotoutujan on saatava riittävästi ohjausta ja neuvontaa.

Tavoitteena on oltava tehokas kielenoppiminen ja mahdollisimman nopea työllistyminen tai opintoihin hakeutuminen. Oikein kohdennetuilla ja resursoituilla alkuvaiheen toimenpiteillä on merkittävä rooli kotoutumisen onnistumisessa. Kotoutumisen velvoittavuuden lisääminen on kannatettavaa ja riittävät tuki- ja neuvontatoimet on taattava kaikille.

Aktiivisilla ja riittävästi resursoituilla kotoutumispalveluilla tuetaan kokonaisvaltaisesti Suomeen asettumista ja integroitumista osaksi yhteiskuntaa. Hallituksen kotoutumisen edistämiseen kohdistamat leikkaukset ovat lyhytnäköisiä ja heikentävät maahan saapuneiden mahdollisuutta kouluttautua, työllistyä ja saada tarvitsemiaan palveluja, joiden avulla kiinnittyä suomalaiseen yhteiskuntaan. Erityisen tärkeitä toimijoita kotoutumisen edistämässä ovat kunnat, joille tulee taata mahdollisuudet onnistua tässä tehtävässä.

Pakolaiskiintiön tulee olla vuoden 2024 osalta 850–1050 pakolaisen tasolla. Suomen tulee säilyttää mahdollisuus suhteuttaa vastaanotettavien pakolaisten määrä globaaliin pakolaistilanteeseen.

Kotoutumisen edistämiseksi on turvattava riittävät tuki- ja neuvontapalvelut.

SDP:n vaihtoehdon ratkaisuja arjen turvallisuuden parantamiseksi

- Perutaan hallituksen leikkaukset sosiaaliturvaan ja ehkäistään syrjäytymistä.
- Jengirikollisuuteen puututaan päättäväisesti kovilla ja pehmeillä keinoilla.
- Autetaan ja tuetaan nuoria ennen kuin tilanteet lähtevät paheneman:
 - Ei leikata nuorisotyöstä.
 - Pidetään lastensuojelun jälkihoidon ikäraja ennallaan.
 - Moniammatillista nuoria auttavaa ankkuritoimintaa on jatkettava ja etsivään nuorisotyöhön kohdentaa lisäresursseja.
- Turvataan rajavartiolaitoksen riittävät resurssit.
- Lisäämme resursseja oikeuslaitokselle ja nostamme oikeusavun tuloarajoja.
- Suomalaisten osallisuutta yhteiskuntaan esimerkiksi järjestötoiminnan kautta on tuettava.

Jengirikollisuus kuriin kovin ja pehmein keinoin

Suomessakin lisääntynyt väkivalta ja jengiytyminen ovat vakavia ilmiöitä, joiden syihin ja seurauksiin on puututtava tehokkaasti. Ratkaisut ja toimenpiteet ongelman kitkemiseksi ja torjumiseksi ylettyvät yli hallinnonrajojen. Tarvitsemme sekä kovia että pehmeitä keinoja – ennaltaehkäisystä rangaistuksiin.

Kovilla toimilla tartutaan jengitoiminnan ytimeen. Laittomien aseiden hallussapidon rangaistuksia tulee koventaa ja jengirikollisuuden ytimessä toimiviin soveltaa tiukempia rangaistuksia. Poliisin toimintaedellytyksiä ja valtuuksia puuttua jengirikollisuuteen, järjestäytyneeseen rikollisuuteen sekä huumekauppaan on vahvistettava. Tärkeää on myös rajat ylittävän rikollisuuden tehokas torjunta rajoilla.

Hyvinvoiva ja tulevaisuuteensa luottavaisesti suhtautuva nuori ei ajaudu tekemään rikoksia tai osaksi jengiä. Toivottomuus on rikollisjengien paras sisäänheittäjä. Rikollisjengit kukoistavat sellaisessa ympäristössä, jossa eriarvoistuminen kasvaa, asuinalueet eriytyvät ja lapsilta ja nuorilta puuttuu usko omaan tulevaisuuteensa tärkeänä osana yhteiskuntaa. Hyvinvointivaltion ylläpitäminen on teko myös turvallisuuden vaalimiseksi.

Tosiasia on, että jengirikollisuuden piirissä on korostuneesti maahanmuuttajataustaisia nuoria. Ongelma on tunnistettava ja siihen on löydettävä ratkaisuja. Maahanmuuttajaperheille tarvitaan kohdennettuja kotoutumistoimia, joilla vahvistetaan suomalaisen yhteiskunnan ja sen arvomaailman sisäistämistä ja vahvistetaan kielenoppimista.

Hyviksi havaittuja toimenpiteitä rikollisuuden ehkäisemiseksi ja rikoskierteen katkaisemiseksi tulee jatkaa ja niiden resurssit turvata. Esimerkiksi nuorten rikollisuutta ennaltaehkäisevää poliisin, nuoriso- ja sosiaalityön yhdistävää Ankkuritoimintaa on tehty jo pitkään ympäri Suomea hyvin tuloksin. Tarvitaan myös panostuksia kuntien etsivään nuoristyöhön ja nuorisotoimintaan.

- Tuomme jengirikollisuuden torjuntaan hallintorajat ylittäviä kovia ja pehmeitä keinoja – ennaltaehkäisystä rangaistuksiin
- Laittomien aseiden hallussapidon rangaistuksia tulee koventaa ja jengirikollisuuden ytimessä toimiviin aikuisiin toimijoihin soveltaa kovennettuja rangaistuksia
- Asuinalueiden eriytymiskehitystä tulee torjua ja hyvinvointiyhteiskunnan palveluja ylläpitää
- Muun muassa ankkuritoimintaa tulee jatkaa ja etsivään nuoristyöhön kohdentaa lisäresursseja

Oikeudenhoidon toimintakyky on turvattava

Suomalaisen oikeuslaitoksen toimintakyky edellyttää panostuksia. Tuomioistuinvirasto on esittänyt 90 miljoonan vuosittaista lisärahoitusta. On tärkeää, että tätä rahoitustasoa tavoitellaan hallituksen nykyistä aikataulua nopeammin. Riittämättömät määrärahat aiheuttavat suuria ongelmia, kuten oikeudenkäyntien ja käsittelyaikojen liian pitkiä kestoja ja henkilökunnan kuormittumista. Oikeudenhoidon toimijat huolehtivat valtion ydintehtävistä ja tämän takia niiden voimavarat pitää turvata myös taloudellisesti vaikeina aikoina.

Oikeusavun tulorajat tulisi myös nostaa sellaiselle tasolle, jota selonteossa esitetään. Oikeusavun tulorajojen mataluus johtaa siihen, että kaikki pienituloiset eivät saa oikeusapua maksutta, eivätkä kaikki keskituloiset eivät saa oikeusapua edes omavastuuosuudella. Nostamalla tulorajoja oikeusavun saamisen mahdollisuus paranisi. Yhä useamman tulisi olla oikeutettu oikeusapuun ja tämän takia oikeusavun tulorajoja tulisi nostaa ja sen lisäksi taloudellisia edellytyksiä koskevaa laskentatapaa tulisi yksinkertaistaa.

Hallintotuomioistuinten kriittisten asiaryhmien käsittelyä tulisi nopeuttaa, resurssivaje aiheuttaa tällä

hetkellä sen, että käsittelyajat ovat venyneet pitkiksi. Pitkät käsittelyajat heikentävät oikeuden saatavuutta. Rikosoikeusprosessia tulee sujuvoittaa jonojen kasvun ehkäisemiseksi. Oikeudenhoidon prosessiekonomiia tulisi myös laajemmin tarkastella.

Hallitusohjelman mukaan poliisin resursseja myös lisätään niin, että poliisien määrä vaalikauden lopussa on 8000. Rikosentorjunnan lisääntyneitä resursseja vastaavasti pitäisi myös oikeudenhoidon resursseja, jotta oikeudenhoidon toimijoiden on mahdollista hoitaa osuutensa rikosten selvittämiseksi. Jotta rikosoikeudenhoito olisi toimivaa, vaatii se riittävää resursointia kaikille rikosprosessiketjuun kuuluville toimijoille.

Ulosottolaitoksen riittävät resurssit on turvattava

Ulosottolaitos jää myös hallituksen budjettiesityksessä ilman lisämäärärahaa vuonna 2024, vaikka ulosottolaitos on itse tuonut esiin, ulosottotoimen rahoituksen riittämättömyyden. Talousarvioesitykseen ei myöskään sisälly ulosottolaitokselle lisämäärärahaa Venäjän ja Ukrainan välisen sodan takia asetettujen pakotteiden täytäntöönpanoon. Tämä on erittäin ongelmallista, sillä pakotteiden täytäntöönpano vaatii vielä paljon resursseja ulosottolaitokselta ja 1,1 miljoonan euron määrärahan poistuminen on huolestuttava päätös. Oikeudenhoidon selonteosta

käy myös ilmi, että ulosottolaitoksen perusrahoituksen taso itsessään on riittämättömällä tasolla. EU:n tasolta on arvioitu, että pakotteet jatkuvat vielä vuosia ja tilanteen hoitamiseen tarvittaisiin ulosottolaitokselle riittävät resurssit. Tilanteen pitkittyessä mahdollisuudet hoitaa muita tehtäviä, kuten harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuntaa heikentyvät.

- Turvaamme oikeuslaitoksen toimintakykyä lisäämällä resursseja nopeammin lähemmäs sitä tasoa, mitä oikeudenhoidon selonteossa esitetään.
- Nostamme oikeusavun tulorajoja sille tasolle mitä selonteossa esitetään.
- Säilytämme ulosottolaitoksen lisämäärärahan.
- Poliisin lisäresurssien on näyttävä myös oikeudenhoidon toimijoiden rauhoituksessa.

Vakaa ja vaikuttava Suomi

Kiristynyt geopoliittinen tilanne vaati varautumista ja yhteistyötä

Globaali sääntöperäiseen järjestykseen perustuva järjestelmä on monin tavoin haastettuna. Erityisesti Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan ja Lähi-idän vakava tilanne uhkaavat kansainvälistä vakautta ja järjestystä. Suomi on liittynyt puolustusliitto Naton jäseneksi ja vahvistanut näin omaa turvallisuuttaan. Kaikkien pohjoismaiden Nato-jäsenyys luo lisämahdollisuuksia kansainväliseen yhteistyöhön ja luottamuksen rakentamiseen perustuvalla toiminnalla. Yhtäaikaisesti pohjoismaisen viiteryhmän maiden kanssa Suomi on saattamassa loppuun myös kahdenvälisen puolustussopimusneuvottelut Yhdysvaltojen kanssa. Pohjoismaisen ulko- ja turvallisuuspoliittisen yhteistyön tiivistäminen tulee jatkossa olemaan entistä tärkeämpää.

Geopoliittisen kilpailun kiristyessä ja vakavien, toisiinsa limittyvien kriisien keskellä Suomen on tärkeä kantaa oma vastuunsa globaaleihin haasteisiin vastaamisesta. Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan ensisijaisena tavoitteena on taata suomalaisten turvallisuus ja estää Suomen joutuminen sotilaallisen konfliktin osapuoleksi. Jotta Suomi pysyy turvassa, on myös kansainvälistä vakautta ja turvallisuutta sekä kylmän sodan jälkeen rakennettua, kansainväliseen oikeuteen ja sääntöperäisyyteen perustuvaa maailmanjärjestystä puolustettava. Parhailaan menossa oleva kierre, jossa väkivalta ja kon-

fliktit ruokkivat toisiaan ja kansainvälistä oikeutta murenetaan, on pystyttävä katkaisemaan. Aikaamme värittää erityisesti demokratiaan sitoutuneiden ja autoritaariseen vallankäyttöön nojaavien maiden välinen kilpailu. Pienenä maana Suomi on riippuvainen kansainvälisen järjestelmän toimivuudesta ja meidän tulee osoittaa kokoamme suurempaa aktiivisuutta ja johtajuutta kansainvälisen yhteistyön ja rauhantöiden edistämisessä.

Kehitysyhteistyö on olennainen osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa

Kehitysyhteistyön avulla Suomi osallistuu maailman suurten ongelmien ratkaisemiseen osana EU:ta ja kansainvälistä yhteisöä. Useiden tutkimusten mukaan tulokselliseksi havaittua kehitysyhteistyötä tulee jatkaa johdonmukaisesti, kumppaneiden tarpeista lähtien. Kehitysyhteistyön rahoituksen on oltava pitkäjänteistä Suomen tekemien kansainvälisten sitoumusten mukaisesti. Suomen pitkän aikavälin tavoitteena on ohjata BKT:sta 0,7 % kehitysyhteistyöhön. Tavoitteeseen pääsemiseksi tulee luoda uskottavat askelmerkit. SDP vaatii, että varsinaiseen kehitysyhteistyöhön osoitetaan 50 miljoonaa euroa enemmän kuin hallituksen budjetissa vuodelle 2024. On tärkeää, että vähiten kehittyneille maille (LDC) osoitetaan kansainvälisten suositusten mukaisesti 0,2 prosenttia kehitysyhteistyörahoista.

Kriisiaikana tarvitaan entistä enemmän humanitaarista apua

Elämme monien yhtäaikaisten, toisiinsa linkittyvien kriisien aikaa. Euroopassa ja sen lähialueilla käydään sotaa, eikä rauhasta ole merkkejä. Venäjä jatkaa brutaalia, kansainvälisen oikeuden vastaista sotaa Ukrainassa. Miljoonat ukrainalaiset ovat paenneet Venäjältä ja Suomi jatkaa vahvaa poliittista, sotilaallista ja humanitaarista tukeaan Ukrainalle osana EU:ta. Ukraina on Suomen suurin kehitysyhteistyön kohde vuonna 2024.

Samaan aikaan Lähi-idässä tilanne on eskaloitunut sotatilaksi ja koston kierteeksi, jossa siviileihin kohdistuu silmitöntä väkivaltaa. Vuoristo-Karabahin tilanteen kiristyttyä noin satatuhatta armenialaista on joutunut jättämään kotinsa. Ilmastonmuutoksen myötä myös luonnonkatastrofit ovat yleistyneet ja vaativat toimia ihmisten suojelemiseksi eri puolilla maailmaa. Suomen tulee varautua ohjaamaan humanitaarista apua nopeasti alueille, joissa sitä tarvitaan. Suomella on oltava valmius lisätä humanitaarisen avun rahoitustasoa budjettivuoden aikana ja palata tarvittaessa määräraharapeisiin lisätalousarvioesityksin. Suomi on ohjannut humanitaarista apua Gazan alueelle, mutta katastrofaalisen humanitaarisen tilanteen vuoksi alueelle on korvamerkittävä lisää humanitaarista apua.

Ilmastonmuutos ja kestävä kehitys ovat aikamme keskeisiä moniulotteisia turvallisuushakia. Ilmastonmuutos on myös humanitaarinen kriisi, josta kaikkein heikoimmassa asemassa olevat maat ja väestöryhmät kärsivät eniten. Talousarvioesityksiin perinteisesti sisällytetty Suomen ilmastorahoituksen osuus kehitysyhteistyömäärärahoista puuttuu vuoden 2024 budjettiesityksestä ja sen palauttaminen on tärkeää jatkossa ajantasaisen tiedon saamiseksi asiassa.

Ulkosuhdehallintoa on uudistettava rakentavasti

Suomen edustustoverkostolla on keskeinen rooli Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan toteuttamisessa ja Suomen etujen edistämiseksi. Ulkosuhdehallintoa on uudistettava. Säästöt, joita tuovat esimerkiksi Pietarin ja Kabulin lähetystöjen sulkeminen, on käytettävä mahdollisimman tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti lähetystöverkon laajentamiseen ja ylläpitoon. Team Finland -verkoston avulla voidaan yhteistyössä elinkeinoelämän kanssa edistää Suomen strategiaa intressejä. Ulkoministeriön on kiirehdittävä Team Finlandin toiminnan ja johtamisen uudistusta koskevaa selvitystä maamme viennin edistämiseksi ja kestävä kasvun luomiseksi.

Kansainvälinen järjestötyö

Suomalainen kansainvälisten asioiden järjestöjen toiminta on tapa, jolla suomalaiset ihmiset pääsevät vaikuttamaan globaaliin hyvinvointiin. Järjestöjen toiminta täydentää osaltaan Suomen ulkopoliittikkaa, tekee kansainvälisiä asioita tunnetuiksi ja ymmärrettäviksi kotimaassa sekä mahdollistaa kansalaisaktiivisuuden näissä aiheissa.

Hallitus pitää valtaosan kansainvälisten asioiden järjestöjen määrärahasta ennallaan, mutta leikkaa niitä tietyiltä osin. Valtaosa määrärahoista, 87,95 miljoonaa euroa, koostuu tuesta kehitysyhteistyöjärjestöille. Nämä avustukset on budjetoitu ulkoministeriön hallinnonalalle varsinaisiin kehitysyhteistyömäärärahoihin, eikä niihin kohdistu nimellistä leikkausta, vaan vain inflaation mukanaan tuoma arvon aleneminen. Sen sijaan muista kansainvälisten asioiden järjestöistä hallitus aikoo leikata: nämä ovat määrältään verrattain pieniä, mutta merkitykseltään suuria leikkauksia. Nämä hieman yli miljoonan euron leikkaukset kohdentuvat erityisesti rauhantyöhön ja monenkeskisyiden sekä sääntöperu- taisuuden edistämiseen. Leikkaamalla Ihmisoikeusliitolta hallitus heikentää ihmisoikeustyötä Suomessa.

Kestävän kehityksen tavoitteiden edistämiseksi tarvitaan globaalisti tiikerinloikkaa, kun vain noin 15 prosenttia Agenda 2030 mukaisesti sovitusta kestävä kehityksen tavoitteista on määräajan puolella välissä edennyt riittävästi. Kansainvälisen sääntöperusteisen ja monenkeskisen järjestelmän puolustajia tarvitaan. Samalla rauhantyölle ja ihmisoikeuksien edistämiseksi on vuonna 2024 suuri tarve. Näistä näkökulmista on tärkeää, että järjestöjen edellytyksiä toimia näiden teemojen parissa ei heikennettäisi leikkauksin.

Ulkoministeriön hallinnonalalla muiden kuin kehitysyhteistyöjärjestöjen avustuksiin tulee lisätä hallituksen poistama 600 000 euron rahoitusosuus. Tällä määrärahalla pystyttäisiin tukemaan esimerkiksi rauhanvälitystyötä tekevää järjestöä (CMI), YK:n tunnettua ja hyväksyntää edistävää järjestöä (YK-liitto) ja muita Suomen kansainvälistä politiikkaa tukevia ja kehittäviä järjestöjä.

- Lisäämme 50 miljoonaa euroa varsinaisten kehitysyhteistyövarojen leikkauksen lieventämiseksi. Näemme myös järjestökentässä tehtävän tiedotustyön arvon.
- Suomella on oltava valmius tarkastella humanitaarisen avun rahoitusta budjettivuoden aikana. Gazaan on korvamerkittävä lisää humanitaarista apua tulevaa varten.
- Ulkosuhdehallinnon uudistus tulee toteuttaa ja Team Finland -verkoston toiminnan uudistamiseen liittyvä selvitystyö on valmisteltava kiireesti.
- Lisäämme 600 000 euroa ulkoministeriön hallinnonalan muille kuin kehitysyhteistyöjärjestöille suunnattuihin avustuksiin ja lisäämme 675 000 euroa oikeusministeriön hallinnonalan avustuksiin kohdentaen lisäyksen Ihmisoikeusliitolle (150 000 euroa), rauhantyön järjestöjen avustusmäärärahoihin (175 000 euroa) sekä rauhantyön järjestöjen toimintaan (350 000 euroa).

Vahva ja uskottava puolustus

Ylläpidämme vahvaa kansallista puolustus- kykyämme kaikissa tilanteissa

Erityisesti nykyisessä, vaikeasti ennakoitavassa turvallisuustilanteessa on välttämätöntä, että ylläpidämme vahvaa kansallista puolustuskykyämme kaikissa tilanteissa. Kansallisesta puolustuskyvystä huolehtiminen on osa yhteiskunnan kokonaisturvallisuudesta huolehtimista. Tämä vaatii riittävää panostusta puolustusbudjettiin.

Suomi on huhtikuusta 2023 lähtien ollut sotilasliitto Naton jäsenmaa. Liittouman yhteinen pelote ja puolustus tukevat ja vahvistavat Suomen puolustusta yhdessä vahvan kansallisen puolustuskyvyn kanssa. Naton jäsenmaana ylläpidämme uskottavaa puolustuskykyämme kaikissa olosuhteissa sekä varmistamme myös jatkossa täysimääräisen rahoituksen Nato-jäsenyyteen liittyviin tarpeisiin.

Asevelvollisuusjärjestelmää on kehitettävä

Vahva kansallinen puolustuskykymme perustuu asevelvollisuusjärjestelmään, laajaan ja hyvin koulutettuun reserviin sekä korkeaan maanpuolustustahtoon. Asevelvollisuusjärjestelmää ollaan tulevina vuosina kehittämässä ja kutsuntoja laajentamassa koskemaan koko ikäluokkaa parlamentaarisen työryhmän ehdotusten mukaisesti. SDP katsoo, että asevelvollisuusjärjestelmän uudistaminen vaatii monipuolista, kokonaisturvallisuus-

den huomioivaa valmistelua. Selvää kuitenkin on, että uudistukseen liittyä tulevina vuosina lisäpanostustarpeita erityisesti kouluttajien sekä toimitilojen riittävän määrän turvaamisen osalta.

Kehitetään asevelvollisten etuuksia ja turvataan riittävä rahoitus kertausharjoituksiin

Asevelvolliset ja vapaaehtoista asepalvelusta suorittavat ovat tulevaisuudessa osa reserviä, eikä heitä saa unohtaa, kun Puolustusvoimien rahoitusta lisätään. Ase- ja siviilipalvelusvelvollisuutta suorittaville maksetaan päivärahaa palveluksen aikaisten kulujen kattamiseen. On tunnettu tosiasia, ettei varusmiesten päivärähällä käytännössä tule toimeen varuskunnan ulkopuolella. Inflaatio on entisestään syönyt päivärahan ostovoimaa. SDP on sitä mieltä, että asevelvollisille kuuluvia taloudellisia etuuksia tulisikin edelleen kehittää ja tuoda ajan tasalle eduskunnan tahdon mukaisesti. Orpon hallituksen Puolustusvoimien toimintaan esittämästä 50 miljoonan euron lisäyksestä tulee varata osa varusmiesten päivärahojen korottamiseen.

Reserviläiset muodostavat 95 prosenttia Suomen sodan ajan vahvuudesta. Siksi on keskeistä, että puolustusbudjetissa varataan riittävästi rahoitusta kertausharjoitusten toteuttamiseen, jotta reservin osaamista pystytään ylläpitämään ja pitämään koulutusmäärät

toimintaympäristön vaatimalla tasolla. Myös korkea maanpuolustustahto on välttämätön reserviläisjärjestelmään perustuvan puolustusjärjestelmän toimivuudelle.

Muistetaan maanpuolustusjärjestöt ja sotilaallisen kriisinhallinnan veteraanit

Vapaaehtoinen maanpuolustuskoulutus tukee reserviläistoimintaa sekä Puolustusvoimien kertausharjoitustoimintaa. Tässä Maanpuolustuskoulutusyhdistys ja maanpuolustusjärjestöt tekevät arvokasta työtä. Erityisesti Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen määrärahapaineet ovat viime aikoina kasvaneet niin lisääntyneen kysynnän kuin myös yleisen kustannustason nousun myötä. Tämän tulee näkyä myös rahoituksessa.

Oikea-aikainen ja oikeanlainen tuki on sotilaallisen kriisinhallinnan veteraaneille tärkeää, jotta palaaminen takaisin arkeen onnistuisi mahdollisimman hyvin. Sotilaallisen kriisinhallinnan tehtävissä palvelleiden veteraanien tulee saada tarvitsemaansa kuntoutusta ja tukitoimia entistäkin paremmin. Tähän tarvitaan myös valtion rahoitusta. Siksi 200 000 euron rahoitus sotilaallisen kriisinhallinnan kuntoutukseen ja tukitoimiin on säilytettävä entisellään. Lisäksi sosiaali- ja terveystieteiden tulee viipymättä lähteä valmistelemaan kriisinhallintaveteraanikeskuksen perustamista ja sen palveluiden käynnistämistä.

Henkilöstön työssäjaksamiseen on panostettava

Henkilöstö on avainroolissa niin Puolustusvoimien suorituskyvyn, asevelvollisten ja reserviläisten kouluttamisen kuin koko puolustuksen toteuttamisen näkökulmasta. SDP pitää tärkeänä, että henkilöstön työkyvystä ja työssäjaksamisesta pidetään huoli etenkin nyt, kun työmäärä ja paineet ovat lisääntyneet muuttuneen toimintaympäristön myötä.

Viime vuosina puolustusministeriön hallinnonalan määrärahoja on aiheellisesti lisätty merkittävästi, mutta tämä ei näy riittävällä tavalla henkilöstömäärärahoissa. Työssäjaksaminen vaatii ennen kaikkea resursseja riittävän henkilöstömäärän turvaamiseen. Tulevina vuosina Puolustusvoimien henkilöstön määrää on lisättävä puolustuselonteossa linjatulla tavalla 500 henkilötyövuodella.

Sotilaallinen liittoutuminen on kuitenkin tuonut lisää henkilöstötarpeita, mikä tulee tulevina vuosina huomioida sekä Puolustusvoimien henkilöstörahoituksessa että tulevassa puolustuselonteossa. Lisäksi tuleva kutsuntojen laajentaminen koko ikäluokalle aiheuttaa Puolustusvoimien henkilöstölle lisätyötä. Myöskään sopimussotilaiden määrän lisääminen ei poissulje tarvetta ammattihenkilöstön määrän kasvattamiseen. SDP korostaa, että henkilöstön määrää tulee kasvattaa edelleen suunnitelmallisesti ja määrätietoisesti tulevina vuosina.

Puolustusteollisuus on osa kriittistä huoltovarmuutta

Erityisesti nykyisessä tilanteessa on elintärkeää, että turvaamme kotimaisen puolustustarviketeollisuuden toimintaedellytykset sekä huoltovarmuuden. Jotta voimme varmistaa sekä puolustustarvikkeiden riittävän kotimaisen saatavuuden että mahdollisuutemme tukea Ukrainaa myös jatkossa, meidän tulee pystyä kasvatamaan puolustustarvikkeiden kotimaista tuotantoa. Tämä vaatii puolustusteollisuuden tukemista. Samalla kotimaisen puolustusteollisuuden vientiedellytyksiä sekä kansainvälistymistä on edistettävä. Se vahvistaa myös kansantaloutta haastavassa taloustilanteessa. Tämä edellyttää paitsi vienninedistämistoimia, myös esimerkiksi TKI-panostuksia.

Ukrainan tukea on jatkettava niin kauan kuin tarve vaatii

Suomen tulee jatkossakin osoittaa vankkumaton tukensa Ukrainalle. SDP pitää tärkeänä, että Suomi jatkaa määrätietoisesti Ukrainalle annettavaa materiaali- ja koulutustukea samaan tapaan kuin tähänkin asti. Lisäksi Ukrainalle annetun materiaalituen korvaushankintoja tulee jatkaa.

- Ohjaamme 200 000 euroa sotilaallisen kriisinhallinnan veteraanien kuntoutukseen ja tukitoimiin varatun rahoituksen leikkauksen perumiseen. Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriön tulee viipymättä aloittaa kriisinhallinta-veteraanikeskuksen perustamisen valmistelu.
- Puolustusvoimien toimintaan esitetystä 50 miljoonan euron lisäyksestä varaamme osan varusmiesten päivärahojen korottamiseen.
- Huolehdimme Puolustusvoimien henkilöstön työkyvystä ja työssä jaksamisesta kasvaneen työkuorman ja työpaineiden myötä esimerkiksi turvaamalla tarvittavat henkilöstölisäykset.
- Turvaamme kotimaisen puolustustarviketeollisuuden toimintaedellytyksiä ja huoltovarmuutta. Lisäksi puolustustarvikkeiden vientiä edistetään ja kohdennetaan alalle TKI-panostuksia korkeatasoisen puolustusteknologian tuotannon edistämiseksi niin kotimaahan kuin vientimarkkinoille.

PAREMPI HUOMINEN

Ilmastonmuutoksen ja luontokadon torjunta vaatii toimia nyt	76
Ruokaturva kysyy kilpailukykyistä ja vastuullista maataloutta	80
Kunnissa ollaan suomalaisten pulssilla	83

Ilmastonmuutoksen ja luontokadon torjunta vaatii toimia nyt

SDP on huolissaan hallituksen ilmasto- ja luontopolitiikasta. Suomi on sitoutunut ilmastonmuutoksen torjuntaan, merkittäviin päästövähennyksiin sekä luontokadon pysäyttämiseen. Ilman elinvoimaista luontoa ei ole kestävää taloutta tai sosiaalisesti kestävää yhteiskuntaa. Ilmaston lämpeneminen ja luontokato linkittyvät toisiinsa, emmekä voi ratkaista vain toista näistä kriiseistä.

On kestävämpää, että Orpon hallitus esittää ympäristön- ja luonnonsuojelun rahoitukseen 34 prosentin vähennystä edelliseen vuoteen verrattuna. Luonnon monimuotoisuus- sekä vesien- ja ympäristönsuojelumäärärahat alenevat kokonaisuutena 67 miljoonalla eurolla vuoden 2023 määrärahoihin verrattuna. Ympäristöhallinnon rahoitus koko valtion budjetista on jo lähtökohtaisesti erittäin ohut, eli rahoituksen vähentäminen vaikuttaa hyvin radikaalisti luontokadon pysäyttämisen vaikeutumiseen.

Hallitusohjelmasta puuttuvat kunnianhimoiset lainsäädäntötoimet. Päinvastoin lainsäädäntöä heikennetään ilmasto- ja luontotavoitteiden vastaisesti, kun esimerkiksi ilmastolaki avataan ja liikenteen päästövähennyksistä luistetaan. SDP esittää, että säädetään pikaisesti luontolaki, otetaan käyttöön maankäyttösektorin muutosmaksu ja metsälaki uudistetaan ilmastotavoitteita tukevaksi ja vesilakia uudistetaan vaelluskalankantojen suojelemiseksi.

Luontokadon torjunta edellyttää sitoutumista

Suomi tavoittelee luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen pysäyttämistä vuoteen 2030 ja hiilineutraaliutta vuoteen 2035 mennessä. Sitoumukset eivät voi jäädä julistusten tasolle, vaan niiden pitää näkyä lainsäädäntötyössä ja konkretisoitua valtion talousarvioissa. Nyt näin ei ole.

Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma METSO ja ennallistamiseen keskittyvä Helmielinympäristöohjelma ovat Suomen keskeisimpiä luonnon monimuotoisuuden tilan parantamiseen tähtäviä ohjelmia. Niiden nykyinen rahoitustaso ei kuitenkaan riitä ohjelmille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen. Siksi SDP esittää Helmi- ja Metso-ohjelmiin lisärahoitusta vuodelle 2024 osana vaihtoehtobudjetin ilmasto- ja ympäristöpakettiaan.

Hallitus on omassa ohjelmassaan sitoutunut suojelemaan vanhat ja luonnontilaiset metsät, mikä on erittäin tärkeää. Vanhojen ja luonnontilaisten metsien suojeleminen ei kuitenkaan saisi tarkoittaa pienempiä suojelupanostuksia muualla Suomessa. Näiden metsien kansalliset suojelukriteerit on laadittava ripeästi, mutta asiantuntijatietoon ja aiempaan tietovarantoon perustuen.

Huolehditään vesistöistämme

Vesien hyvää ekologista tilaa ei saavuteta vuoteen 2027 mennessä resurssien nykytasolla. Viidennes kaikista sisävesien ja rantojen luontotyypeistä on uhanalaisia ja neljännes silmälläpidettäviä.

SDP esittää lisäpanostuksia sekä Itämeren ja erityisesti Saaristomerén, että sisävesien suojeluun vuonna 2024 osana vaihtoehtobudjetin ilmasto- ja ympäristöpakettia. Suomessa on huomattava määrä sisävesiä, joiden hoitoon tarvitaan taloudellista panostusta. Hallituksen pienentämä rahoitus vaarantaa vesien ja meren hyvän tilan tavoitteiden saavuttamisen. Vesienhoidon momentilla rahoitus vähenee yli 40 miljoonaa euroa vuoteen 2023 verrattuna.

Vastuullinen Suomi huolehtii ilmastositoumuksistaan

Orpon hallitus on sitoutunut hiilineutraaliin Suomeen 2035 mutta heikentää monin tavoin tähän tavoitteeseen pääsyn edellytyksiä. Talousarvioesityksessä on monia heikennyksiä ilmastomuutoksen hidastamisen ja sopeutumisen osalta. Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelmaan (MISU) sisältyville toimenpiteille ei ole kohdennettu riittävää määrärahaa, ja ohjelman toimeenpano ilman riittävää rahoitusta on vaikeaa. Joutoalueiden metsistykijärjestelmästä ja kosteikkoviljelyyn varatusta määrärahasta luovutaan hallitusohjelman mukaisesti. Ilmastotoimet turvepelloilla ovat erittäin kustannustehokkaita. Mikäli maankäyttösektorin päästövähennystoimet halutaan turvata ja maankäyttösektorin nielua kasvattaa, tulisi MISU päivittää pikaisesti ja osoittaa ohjelman toimille rahoitus.

Hallitus aikoo muuttaa ilmastolakia ja poistaa kuntien lakisääteisen velvoitteen laatia ilmastosuunnitelmat. SDP:n mielestä ilmastopolitiikkaa täytyy tehdä paikallistasolla, koska se lisää sen hyväksyttävyyttä ja kuntien toimet ovat avainasemassa päästövähennysten saavuttamiseksi. Kuntien ilmastosuunnitelmien tukemiseen myönnettyjen avustusten leikkaus on rahallisesti pieni, mutta vaikuttavuudeltaan merkittävä. SDP vastustaa kuntien lakisääteisten ilmastosuunnitelmien poistamista ilmastolaista ja esittää rahoituksen palauttamista suunnitelmien tekoon.

Liikenteen päästöjen tulisi puolittua 2030 mennessä ja vähentyä noin 65 % vuoteen 2035 mennessä, jotta Suomi voisi olla ilmastolain mukaisesti hiilineutraali yhteiskunta 2035. Tämä tarkoittaa liikenteelle noin 6 Mt päästötasoa vuonna 2030 ja noin 4 Mt vuonna 2035. Orpon hallituksen toimien myötä tämän tavoitteen saavuttaminen vaarantuu merkittävästi.

Talousarviossa ehdotetut muutokset eivät edistä kestävien liikennemuotojen käyttöä vaan kasvattavat päästöjä. Myöskään hankinta- tai muuntotukiin ei ole osoitettu uusia määrärahoja vuodelle 2024. Kokonaisuus on mittaava ja vaarantaa vakavasti vuoden 2030 ilmastotavoitteet taakanjakosektorilla.

Liikenteen päästöjen ja Suomen taakanjakosektorin päästövähennysvelvoitteiden saavuttamisen kannalta uusiutuvien polttoaineiden jakeluvetoitteen alentaminen on vaikeasti perusteltava muutos, koska liikenteen päästöt kasvavat 1,4 megatonnia vuonna 2024 ja yhteensä 4,1 megatonnia vuosina 2024–2027. Työ- ja elinkeinoministeriön arvion mukaan ilman kompensoivia päästövähennystoimenpiteitä päästöjen nousu voi tulevana vuosina lisätä valtion menoja taakanjakosektorin päästöyksiköiden hankinnalla tai vähentää päästöyksiköiden myynnistä saatavia tuloja 50–480 miljoonaa euroa kertaluonteisesti.

Talousarvion ja julkisen talouden suunnitelman (JTS) tarjoamat raamit ilmastomuutoksen torjumisen rahoitukselle eivät ole linjassa keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman (KAISU) tai ilmastolain vaateiden kanssa.

Uusien teknologioiden kehittämisellä ja käyttöönottolla on keskeinen rooli fossiilisista tuontipolttoaineista irtautumisessa, ilmastomuutoksen hillinnässä ja vähähiiliseen energiantuotantoon siirtymisessä. SDP vahvistaa TKI-tukia myös verovähennystä laajentamalla. TKI-tuet johtavat tulevaisuudessa uusien puhtaiden teknologioiden tarjonnan lisääntymiseen. Tarvittavan muutoksen nopeuttamiseksi ja tehostamiseksi, on tutkimus- ja demonstraatiovaiheessa olevia uusia teknologioita syytä tukea. Kehitysvaiheen jälkeen kaikkien teknologioiden on pärjättävä kilpailluilla markkinoilla.

Maankäyttösektorilta ilmastotekoja

Joutoalueiden metsitystukijärjestelmä tuli voimaan vuoden 2021 alusta ja yksityiset maanomistajat ovat voineet hakea tukea Suomen metsäkeskuksesta maaliskuusta 2021 alkaen. Tukijärjestelmä on määräaikainen eli metsitystukilaki on voimassa vuoden 2023 loppuun saakka. Hallitusohjelman liitteen kirjausten mukaisesti tukijärjestelmälle ei valmistella jatkoa vuoden 2024 alusta lähtien, vaan metsitystukijärjestelmä lakkautetaan. Metsäkeskuksesta saatujen tietojen mukaan 16.10.2023 mennessä on tehty 2534 metsitystukipäätöstä ja hyväksytyjen metsitystukihakemusten pinta-ala on yhteensä 5 320 hehtaaria. Jos vuosittainen joutoalueiden metsityspinta-ala Suomessa olisi 3 000 hehtaaria vuodessa alkaen vuodesta 2021 seuraavien 15 vuoden ajan eli yhteensä 45 000 hehtaaria, kasvihuonekaasupäästöt pienenisivät aiempaan maankäyttöön verrattuna keskimäärin 0,1 miljoonaa hiilidioksidiekvivalenttitonnia vuodessa vuoteen 2035 mennessä.

Kustannusvaikuttavista toimista luopuminen maankäyttösektorilla antaa väärän signaalin ilmastotavoitteisiin sitoutumisesta. Näin on varsinkin, kun korvaavista toimista ei ole sovittu hallitusohjelmassa. SDP mielestä joutoalueiden metsitystukea on syytä jatkaa ja hallituksen on valmisteltava määräaikaiselle laille jatko pikaisesti. Se on maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman toteutumisen edellytys.

Turvepellot tuottavat yli puolet kaikista maatalouden päästöistä. Siksi on sääli, ettei hallitus jatka kosteikkoviljelyn tukea. Mikäli tiukka taloustilanne ei mahdollista maankäyttösektorin ilmastotoimien jatkamista, tulisi tätä kompensoida tehokkailla lainsäädäntötoimilla. SDP kannattaa maankäyttösektorin muutosmaksun käyttöönottoa ja osoittaa maankäyttösektorin ilmastotoimiin lisärahoitusta osana vaihtoehtobudjetin ilmasto- ja ympäristöpakettia.

SDP:n ilmasto- ja luontopaketti

- Turvaamme Helmi- ja Metso-ohjelmien tavoitetason lisärahoituksella vuodelle 2024.
- Osoitamme lisäpanostusta vesiensuojelun tehostamisohjelmaan Itämeren, Saaristomeren ja sisävesien suojeluun vuodelle 2024.
- Säädamme pikaisesti ilmastolain kaltaisen luontolain turvaamaan luonnon monimuotoisuutta, tehostamaan suojelutoimenpiteiden seurantaa ja suunnitelmallisuutta. SDP on jättänyt aiheesta toimenpidealoitteen.
- Luontotyypin suojelua tulee jatkaa ja lailla suojella esimerkiksi lähteiköt, kalkkilammet ja purot.
- Säädamme maankäyttösektorin muutosmaksun rajoittamaan metsäkattoa.
- Aloitamme metsälain uudistuksen, joka turvaa paremmin hiilinielut ja monimuotoisuuden mutta mahdollistaa kestävänsä metsätalouden harjoittamisen Suomessa.
- Jatkamme kuntien velvollisuutta tehdä ilmastosuunnitelmia. Tähän osoitamme 2 miljoonaa euroa vuodelle 2024.
- Päivitämme pikaisesti keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman sekä maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman vastaamaan Orpon hallituksen ilmastopolitiikan heikennyksistä johtuvia arvioita päästövähennysten saavuttamisesta vuoteen 2035 mennessä.
- Jatkamme määräaikaista joutoalueiden metsitystukea vuonna 2024, jatkamme myös määräaikaista lakia. Metsitystukeen osoitamme 2 miljoonaa euroa vuodelle 2024.
- Panostamme lisää maankäyttösektorin ilmastotoimiin esimerkiksi kosteikkoviljelyn tukea jatkamalla vuonna 2024.
- Jakeluvuositavoitetasoa on arvioitava ilmastotavoitteiden saavuttamisen näkökulmasta ja jakeluvuositavoitetta on nostettava 3 prosenttiyksikköä jo vuodesta 2024 alkaen.
- Hallituksen tulee kiirehtiä liikenteen rahoituksen ja verotuksen kokonaisuudistusta, jonka yhteydessä turvataan niin kestävä rahoitustaso kuin liikenne-sektorin päästövähennykset. Yhtenä vaihtoehtona

on selvítettävä myös liikenteen päästökaupan kansallisen toteuttamisen mahdollisuudet.

- Suomen hiilineutraaliustavoitteesta 2035 on ehdottoman tärkeää pitää kiinni ja hallituksen on pikaisesti päivitettävä keskeiset ilmastolain mukaiset suunnitelmat, jotta sen politiikan vaikutuksen päästövähennystavoitteiden saavuttamiseen ja hiilineutraaliustavoitteen saavuttamiseen tulevat julkisesti arvioitaviksi.
- SDP on valmis tekemään lisää esityksiä, jotta Suomen hiilineutraaliustavoite 2035 saavutettaisiin ja taakanjakosektorin päästövähennykset toteutuvat 2030 mennessä.

SDP:n ilmasto- ja luontopaketti, pysyvä lisärahoitus yhteensä 80 miljoonaa euroa

- Metso-, Helmi- ja Nousu-ohjelmien lisärahoitus
- Vesisuojelun tehostamisohjelman lisärahoitus ml. sisävesien, Itämeren ja Saaristomeren suojelu ja ravinnepäästöjen vähentämistoimet
- Metsähallituksen luontopalvelut ja retkeilyinfran hoito
- Maankäyttösektorin ilmastotoimet, kuten kosteikkoviljelyn tuki
- Kävelyn ja pyöräilyn edistäminen
- Kuntien ilmastosuunnitelmat 2 miljoonaa euroa (leikkauksen peruutus)
- Joutoalueiden metsitystuki 2 miljoonaa euroa (leikkauksen peruutus)
- SDP:n vaihtoehdon muita ilmastopanostuksia:
- Energiatohokkuus, lämmitystapa ja perusparannushankkeet 140 miljoonaa (VAR).
- Joukkoliikenteen ilmastoperusteinen rahoitus 13,3 miljoonaa euroa (leikkauksen peruutus).

Ruokaturva kysyy kilpailukykyistä ja vastuullista maataloutta

Maatalouden kannattavuus heikkenee kuluvana vuonna viime vuodesta muun muassa heikomman sadon, alhaisempien viljan hintojen ja suurempien kustannusten myötä. Tässä tilanteessa on hyvä, että parlamentaarisen maatalouden kannattavuutta selvittäneen työryhmän esityksiä viedään eteenpäin. Koska maatalouden kannattavuuskriisi on syntynyt pitkän ajan kuluessa, vie tilanteen korjaaminen aikaa. Siksi on erittäin tärkeää, että nyt viedään kunnianhimoisesti ja nopeasti eteenpäin kaikkia parlamentaarisen ryhmän esityksiä maataloustuotannon tilanteen parantamiseksi ja huoltovarmuuden lisäämiseksi Suomessa. SDP:n mielestä ratkaisu maatalouden kriisiin täytyy löytyä markkinoilta, ei tukipolitiikasta.

Maatalouden energiaveron palautus tukee fossiilisten polttoaineiden käyttöä maataloudessa, vaikka tulevaisuuden kannalta järkevämpää olisi edistää ekologisesti ja taloudellisesti kestäväää maataloustuotantoa Suomessa. SDP haluaa vähentää ympäristölle haitallisia verotukia ja niiden veropohjaa kaventavaa vaikutusta.

Elintarvikeviennin edistämisen on oltava pitkäjänteistä

Business Finland on edistänyt elintarvikealan vientiä pitkäjänteisesti vuosina 2014 – 2023 Food from Finland -ohjelmalla. Hallituksen esittämät leikkaukset Business Finlandin toimintabudjettiin valtion talousarviossa ja

talouden suunnitelmassa vähentävät resursseja asiakaspalveluun vaikuttaen osaltaan myös elintarvikektorin viennin edistämiseen. Vienninedistämistyö on pitkäjänteistä ja hallinnon rakenteiden muuttaminen vaalikausittain vien pohjan tehdyiltä työltä. Talousarviossa ei ole kirjauksia Ruokaviraston vientipalveluista ja Food From Finland -toiminnoista, minkä seurauksena elintarvikeyritysten saaman palvelun on arvioitu pirstaloituvan ja kansainvälinen kilpailukyky voi heikentyä merkittävästi.

Vaelluskalat takaisin jokiin

Suomen uhanalaisia vaelluskalakantoja tulee vahvistaa kalojen luontaista elinkiertoa ylläpitämällä ja palauttamalla. Vesilain uudistuksessa tulee lisätä velvoitteita myös rakennetuissa joissa. Useista vanhoista vesitalousluvista kalatalousvelvoitteet puuttuvat kokonaan. Myös jokien suojelu sekä esimerkiksi tierakentamisesta aiheutuneiden esteiden poistaminen ovat tärkeässä roolissa vaelluskalakantojen vahvistamisessa.

NOUSU-ohjelma on keskeinen vaelluskalojen elinympäristöjen kunnostamisen työkalu ja ohjelmalle on varattu hallituskaudelle noin kaksi miljoonaa per vuosi eli koko hallituskaudelle 8 miljoonaa euroa. Verrattuna koko viime hallituskauden 15 miljoonan euron rahoitukseen, rahoitus putoaa lähes puoleen. NOUSU-ohjelma on ollut menestyksellinen ja merkittävässä roolissa erityisesti

uhanalaisten ja vaarantuneiden lohikalakantojemme elvyttämisessä. Mikäli tiukka valtion taloustilanne ei mahdollista määrärahan nostoa NOUSU-ohjelmaan, tulisi pikaisesti aloittaa vesilain uudistaminen, jotta vanhoihin vesitalouslupiin voidaan lisätä kalatalousveloitteet.

Kalastusharrastus on turvattava

Hallitus on nostamassa kalastuslain yläikärajaa 64 vuodesta 69 vuoteen. Ikärajan nostaminen ei todennäköisesti nosta maksukertymää merkittävästi. SDP ei kannata esitystä vaan ehdottaa, että kalastonhoitomaksua kerrytettäisiin esimerkiksi mahdollistamalla lisälupien myynti kalastonhoitomaksun yhteyteen ja ottamalla käyttöön velvoite todentaa kalastonhoitomaksun (ikäperusteinen) suorittaminen paikallisesti myytävien lupien osto-tilanteen yhteydessä.

Perustetaan eläinsuojeluvaltuutetun virka

Hallitus ei aio jatkaa eläinsuojeluasiamiehen virkaa. Vuonna 2011 perustettu virka päättyy vuoden 2023 lopussa. Virka perustettiin SDP:n aloitteesta koordinoimaan valtakunnallista eläinsuojelupolitiikkaa ja on ollut katkolla esimerkiksi pääministeri Sipilän kaudella, mutta Rinteen hallitusohjelmassa viran jatkamisesta jälleen linjattiin. Määräaikainen ja vaalikausittain katkeava virka ei edistä työn jatkuvuutta. SDP esittää, että eläinsuojeluasiamiehen virka vakinaistetaan, tähän osoitetaan tarvittava määräraha valtion budjetista ja viran nimi muutetaan eläinsuojeluvaltuutetun viraksi.

Viime hallituskaudella saatiin päätökseen pitkään valmisteltu eläinten hyvinvointilaki. Uudistettavaa, koordinoitavaa ja parannettavaa eläinten suojelun ja hyvinvoinnin turvaamiseksi riittää tämän jälkeenkin. Esimerkiksi lukuisat lajikohtaiset asetukset odottavat uudistamista edelleen. Hallituksen on syytä tarttua tähän työhön.

- Suomalaisen elintarvikeviennin kasvu täytyy turvata, kyse on huoltovarmuudesta.
- Viemme maatalouden kannattavuutta selvittäneen parlamentaarisen ryhmän esityksiä kunnianhimoisesti eteenpäin maataloustuottajien tilanteen parantamiseksi, huoltovarmuuden kohentamiseksi sekä markkinaehtoisen ja ekologisesti kestävästä kotimaisen maataloustuotannon kehittämiseksi.
- Ratkaisut maatalouden kriisiin täytyy löytää markkinoilta. Fossiilienergian käyttöä edistävistä tuista tulee luopua. SDP esittää, että maatalouden energiaveron palautus lopetetaan fossiilisten polttoaineiden osalta.
- Edistämme ja kehitämme vapaa-ajankalastusta. Kalastusmaksukertymää täytyy nostaa muutoin kuin maksuvelvollisuuden ikärajaa nostamalla, esimerkiksi mahdollistamalla lisälupien myynti kalastonhoitomaksun yhteyteen ja ottamalla käyttöön velvoite todentaa kalastonhoitomaksun ikäperusteisen suorittamisen paikallisesti myytävien lupien ostotilanteen yhteydessä.
- Toteutamme vesilain uudistuksen niin, että vanhoihin vesitalouslupiin voidaan lisätä kalatalousvelvoitteet ja näin suojella paremmin uhanlaisia vaelluskalakantoja.
- Vakinaistamme eläinsuojeluasiamiehen viran. Osoitamme tähän tarvittava määräraha (180 000 euroa) valtion budjetista ja muutamme viran nimen eläinsuojeluvaltuutetun viraksi.
- Hallituksen on uudistettava viime kaudella hyväksytyn eläinten hyvinvointilain nojalla annetut lajikohtaiset asetukset niin, että eläinten hyvinvoinnin taso paranee.
- Turkistarhaus kielletään Suomessa siirtymäajalla.

Kunnissa ollaan suomalaisten pulssilla

Hallituksen kuntatalouden heikennykset on torjuttava

Sote-uudistuksen myötä kuntien tehtävien pääpaino on sivistyssektorilla, muun muassa perusopetuksessa ja varhaiskasvatuksessa. Siksi kaikki kuntatalouteen kohdistuvat heikennykset, niin suorat kuin välillisetkin, uhkaavat väistämättä johtaa kunnissa joko veronkorotuspaineen kasvuun tai koulutuksesta leikkaamiseen. Tästä syystä SDP ei kannata hallituksen kaavailemaa kuntien valtionosuuksien indeksijarrua.

Kuntatalouden näkökulmasta huolta herättävät myös hallituksen sosiaaliturvaan kohdistamien leikkausten vaikutukset. Ne voivat johtaa välillisesti jopa 80–100 miljoonan euron vuosittaiseen heikennykseen kuntataloudessa. Summa koostuu niin maksuosuuksien kasvusta kuin verotulomenetyksistä. Mikäli suhdannetilanne heikenee entisestään ja työttömyys kasvaa, ovat vaikutukset entistä suuremmat. Hyvinvointialueuudistuksen jälkeen kuntien talous on huomattavan suhdanneherkkä suhteessa aikaisempaan. Tästäkin syystä hallituksen tulee jättää mittavat sosiaaliturvan leikkauksensa tekemättä.

Joka tapauksessa on selvää, että nykyinen valtionosuusjärjestelmä ei palvele eriytyvän kuntakentän tarpeita. SDP kiirehtiikin kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmän uudistamista siten, että järjestelmä vastaa kuntien

uudistunutta tehtäväkenttää. Rahoitusuudistus on tehtävä parlamentaarisessa valmistelussa.

SDP:n esittämä varhaiskasvatusmaksujen tulo rajojen korotus pienentää kuntien maksukertymää suunnilleen yhtä paljon kuin sosiaaliturvaleikkausten perumisen vaikutukset sitä vahvistavat. Kokonaisuudessaan SDP:n vaihtoehto on kuntatalouden kannalta suuruusluokaltaan neutraali.

- **Kuntien valtionosuus- ja rahoitusjärjestelmä on uudistettava nopeasti ja parlamentaarisesti.**
- **Hallituksen kuntatalouteen kohdistamat suorat ja välilliset leikkaukset on torjuttava.**
- **Alennetaan varhaiskasvatusmaksuja nostamalla tulo rajoja kaikissa tuloluokissa kolmasosalla**

Tuetaan toimivaa ja moninaista kansalaisyhteiskuntaa

Suomi on demokratian mallimaita. Toimiva kansalaisyhteiskunta on demokratian edellytys. Sen toimintaedellytyksiä ei tule rajata. järjestöillä on tärkeä rooli demokratian ylläpitämisessä ja kehittämisessä. Ne varustavat kansalaiset tarvittavilla tiedoilla ja taidoilla, jotta yhteiskunnallinen vuoropuhelu on mahdollista.

Nykyään yhdistysrekisterissä on yli 100 000 yhdistystä. Yhdistystoimintaa on jokaiseen elämän vaiheeseen ja sitä löytyy yhteiskunnan kaikilta aloilta. Oikeuttaan liittyä yhdistykseen ja osallistua sitä kautta yhteiskuntaan käyttää noin 75 prosenttia suomalaisista. Monet vaikuttavatkin useammassa yhdistyksessä.

Kansalaisjärjestötoiminnalla parannetaan laaja-alaisesti kansalaisten osallisuutta yhteiskunnassa. Järjestötoiminnalla voimme esimerkiksi edistää äänestysaktiivisuutta, vähentää ulkopuolisuuden tai estää syrjäytymistä. Monille erityisryhmille järjestöt ovat osallisuuden kannalta poikkeuksellisen tärkeitä. Järjestöjen tuoman äänen avulla yhteiskunnan yhteinen viesti monipuolistuu ja tasapuolistuu.

Järjestöjen toiminnan tukemisen päämääränä on ihmisten hyvinvoinnin tukeminen ja hyvän elämän edellytysten vahvistaminen. Asiantuntijoiden mukaan Suomessa on

jo tällä hetkellä nuorten mielenterveyskriisi, jota hallituksen esitykset uhkaavat pahentaa entisestään. Nyt olisi panostettava ennalta ehkäisevään sote-järjestötyöhön, ei vähennettävä sen resursseja.

- **Suomalaisten osallisuutta yhteiskuntaan järjestötoiminnan kautta on tuettava ja lisättävä. Tämä koskee erityisesti nuoria.**
- **Kansainvälisten kriisien aikana on panostettava humanitaariseen järjestötyöhön ja rauhan- ja ihmisoikeustyöhön.**

SDP:N VAIHTOEHTO VALTION BUDJETIKSI 2024, MUUTOKSET TALOUSARVIOON

SDP:n vaihtoehto valtion budjetiksi 2024, muutokset talousarvioon

Perutut hallituksen veromuutokset

Valmisteveron alennusten peruminen	168m
Solidaarisuusveron palauttaminen	65m
Ajoneuvoveron alennuksen peruminen	15m
Matkakuluvähennyksen palauttaminen	-68m
Olutveron alennuksen peruminen	25m
Osakesäästötilit	3m
Varainsiirtoveron kokonaisuus	Kustannusneutraali

Yhteensä **+208m**

Veroperusteiden ja jakeluelvoitteen muutokset

Listamattomien yhtiöiden osinkoveron korjaaminen	430m
Kaivosrojaltivero 2 % kannalla	58m
Turpeen alemman verokannan poisto (alarajan ylittävä osa)	13m
Terveysperusteinen vero	100m
Ansiotuloveron täydet indeksitarkistukset	-138m
Jakeluelvoitteen 3% korotus	-29m
TKI-Vähennys kasvaa	-81m
Ensiasunnon korkovähennys (määräaikainen 2024 kaupoille)	-11m

Yhteensä **+342m**

Veropohjan laajentaminen

Verovapaiden yhteisöjen lähdevero 5 % kannalla	80m
Harmaa talous ja kansainvälisen verovälttelyn torjunta (korkorajoitus)	100m
Sijoitusvakuutusten vero	100m

Yhteensä **+280m**

VEROTUKSEN MUUTOKSET YHTEENSÄ **+830M**

Määrärahamuutokset

Sosiaaliturva ja terveys

Perutaan heikennykset soten perustason palveluihin	106m
Perutaan leikkaukset asumistukeen ja tehdään indeksitarkistukset	219m
Perutaan leikkaukset työttömyysetuuksien ansioturvaan & indeksitarkistukset	143m
Perutaan leikkaukset työttömyysetuuksien perusturvaan & indeksitarkistukset	184m
Perutaan leikkaukset kuntoutustukeen perusturvaan & indeksitarkistukset	11m
Perutaan eläkkeensaajan asumistuen indeksijäädytys	20m
Perutaan valtion rahoittamien sairausvakuutuspäivärahojen indeksijäädytys	22m
Säilytetään lääkekatto nykytasolla	11m
Perutaan hallituksen leikkaus toimeentulotukeen	7m
Lisätään mielenterveystakauuseen ja työttömien terveystarkastuksiin	40m
Lisätään hyvinvointialueiden rahoitusta korjaamalla indeksiä	100m
Työkyvyttömyyskulut, kokonaisuudistus	-100m
Ylimääräiset kelakorvaukset (yksityislääk.)	-65m
Sosiaaliturvan leikkausten perumisen säästö toimeentulotukimenoissa	-100m

Yhteensä

+598m

Opetus, koulutus ja kulttuuri ja kehitysyhteisö

AMK:n rahoitukseen ja sote-harjoittelukorvauksen leikkauksen perumiseksi	12m
Korkeakoulujen rahoituksen leikkauksen peruminen	5m
Korkeakoulutuksen rahoituksen leikkaamisen peruminen	2m
Opintotuen indeksijäädytyksen peruminen	14m
Vapaan sivistystyön leikkausten peruminen	19m
Taiteen ja kulttuurin leikkausten peruminen	4m
Liikuntatoimen rahoituksen leikkausten peruminen	4m
Nuorisotoimen leikkausten peruminen	1m
Perutaan varsinainen kehitysyhteistyön leikkauksia	50m
Korkeakoulujen aloituspaikkojen lisäämiseksi	25m
Pakolaiskiintiö 850-1050 tasolla	5m

Yhteensä

+141m

Liikenne työllisyys, teollisuus

Perutaan kotoutumiseen määrärahhaleikkaukset	2m
Perutaan leikkaukset työllisyysmäärärahoihin	41m
Perutaan ilmastoperusteisten toimien leikaus joukkoliikenteeltä	13m
Perusväylänpidon rahoitus kestävämmälle pojalle	100m
Yksityisteille puuraaka-aineen kuljetusten varmistamiseksi	5m
Humanitääriseen, ihmisoikeus- ja rauhantyöhön	2m
Turvakotitoimintaan ja Istanbulin sopimuksen toimeenpanoon	1m
Teollisuuden sähköistämisen tuen lakkautus	-150m

Yhteensä **+14m**

Hallinto, turvallisuus ja ympäristö

Harmaan talouden torjunnan riittävät resurssit	10m
Hallinnon tehostamisen aikaistaminen ja hankinnat	-150m
Valtion avustukset, kokonaisuudistus	-150m
Ilmaston ja ympäristön toimenpidepaketti	80m
Rajan akuutti tilanne	10m
Sotilaallisen kriisinhallinnan veteraanien kuntoutukseen	1m

Yhteensä **-199m**

Valtion tuloihin vaikuttavat määrärahamuutokset

Maankäytön muutosmaksu	-100m
Energiaintensiivisten yritysten veronpalautuksen poisto	-24m
Maatalouden energiaveron palautuksen poisto fossiiliselta energialta	-30m

Yhteensä **-154m**

TKI rahoituksen muutokset

Kustannusneutraali

MÄÄRÄRAHAMUUTOKSET YHTEENSÄ **+400m**

VAIKUTUS TASAPAINOON

Veromuutokset **+830m**

Määrärahamuutokset **-400m**

TASAPAINO YHTEENSÄ **+430m**

PAREMPI VAIHTOEHTO
SDP:n muutosehdotukset valtion talousarvioon 2024

